Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувла 1923 шера денз • ШИНАРА, 3 июнь, 1975 шу. • № 67 (5138). • Мах 2 кеп.

Из да тахан, республика юртбоахама къахьегамхошта хьалхашка латтачарех керттера цхьа декхар. Вешта аьлча, хІара колхозе, совхозе, ферме Іанна кхоачам хиллал доакъар Іалашдарах тийша да укх шера а иттлагІча пятилетка хьалхарча шера а плани социалистически декхараши Нохч-ГІалгІайчен хьайбаш леладераша кхоачашделга.

Ховш ма-хиллара, 1975 шу чакхдоалаш республика колхозашкей совхозашкей хургда 170 эзар бежан, 140 эзар хьакха, 582 эзар устагІа.

Царна лаьрхІа 420 эзар тонн гІожа доакъар, 105 эзар тонн сенаж, 750 эзар тонн силос, 20 эзар тонн витаминни баьца хьоар кийчде дезаш да.

Укх шера иззал доакъар Іалашде атта хургдац. Цудухьа боахама кулгалхоша, механизатораша, берригача хьайбаш леладераша хІанз керттера теркам тІабахийта беза ерригача

ФЕРМАШТА — КХОАЧАМХИЛЛАЛ ДОАКЪАР

торонех пайда а эцаш, хьайбаш чусоцадаьча хана царна кхоачам хиллал доакъар Іалашдара.

Цу гІулакха наьха санна оарцагІбаьннаб Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза къахьегамхой. Н. Ф. Линев керте латтача доакъар кийчдеча механизированни отрядо юкхьанца денз нормаш шозза гаргга тІехкхоачашьеш къахьег. ДІайийна баьцаш сихагІа хьакхара а минеральни удобренеш товсей хий тохей кхаш мукъадахара а сенаж йоллаше а витаминни хьоар кийчделга вІаштІехьдаьккхад колхозе. Болх дІаболабеннача хьалхарча кхаь дийнахьа пхи бІаь тонн сенаж лаьттагІа еллай укхаза. Хьайбаш Іангара доахаргдолчча дІатІа а йихьа аргІаш даь дІаоттаьй 240 тонн башха-дика йол. Хоржамаш хула ди хьатІакхоачаш цкъарчоа еррига буц хьекка бовла лаьрхІал колхозхоша.

Доакъар кийчдеча дика къахьег Наурски района «Авангард» яхача совхоза болхлоша а. Цига а болх беш я доакъар Іалашдара вІашагІъелла лаьрххІа бригада. Цо лоаццача хана хьекха а хьекха аргІаш даь дІаоттаьй 150 тонн люцерна.

Республике кІезига яц хьайбаш кховчам хиллал доакъарашца Іалашдара деррига низаш оарцагІдаьха балхаш деш йола колхозаши совхозаши. Цига керттера теркам тІабохийт наьха къахьегам леррттІа вІаштІехьбаккхара, царна юкъе шерра социалистически яхь йоаржаяра, техникага бизза болх байтара, цига ха а ховш пайда эц моральни материальни стимулех.

Цхьабакъда, еррига республика хьанийцача геттара а эсала лел доакъар кийчдара балхаш. Ховш ма-хиллара, дІадахача Іай доакъар ца тоъар бахьан долаш дукха халонаш нийсъелар цхьайолча районашка хьайбаш Іангара доахача. Из диццалийтад укх шера дуккхача колхозийи совхозийи кулгалхоша. Из къаьгга хьахьокх укх цифраша: планагІа 173 эзар тонн йолча таханалца пхи эзар тонн гаргга мара йол кийчъяьяц республике. Къаьстта во латт доакъар кийчдара гІулакх Назрановски района боахамашка. ХІанзалца хьа-цхьа гектар хьекха а яц, цхьа тонн йол кийчъяь а яц цу районе. Цу тайпара хьал да Ачхой-Мартановски, Грозненски, цхьайолча кхыча а районий боахамашка. Республике ишта эсала лел сенаж лаьттагІа йоллилга, витаминни баьца хьоар доаккхилга.

Шалински районе боккхагІчарех боахам ба «Автуринский» яха совхоз. ДІадахача Іай доакъар ца тоъаш Іалаьмате чІоагІа халонаш лайра укхазарча хьайбаш леладераша. Цхьабакъда совхоза кулгалхой цу гІулакхо кхета ца баьчоа тара ба. 80 гектара тІара хьекха улла люцерна малхо кхорзаш касарех уллаш массехк ди даьккхар цига. Из масал ца доаладича а мегаргдар нагахьа санна цу тайпара хІама алкха цу совхозе мара ца нийслоре. Халахете а, из нийслу дуккхача боахамашка а.

Вай республике кхоачам боллаш цонаш, даьгІенаш, дІайийна баьцаш, доакъара культураш я. Укх бІаьсти догІаш ца делхарах дика хиннаяц уж. Цудухьа хІанз къаьстта лоархІаме да уж кхы йокъа ца йолийташ махулла сихагІа хьакхар, мукъадаьннача кхашка минеральни удобренеш товсар, мамогга дукхагІа хий тохар. Доакъар кийчдара ерригача торонех кхетамца пайда эцарал саготагІа хьайбаш леладераша бе безаш болх бац хІанз. Деррига низаш тІалахийта деза цар дукхагІа йол, сенаж, витаминни хьоар, силос кийчъяра. Къаьстта теркам тІабахийта беза доакъар дика хилийтара. ДукхагІча даькъе из тийша да мангал хьакхаран хьекха йол хьал а нийца вІашагІтохаран юкъе йоккха юкъ ца йолийтарах.

Цхьаккха дича а ла йиш яц хьекха йол малхо йокъа а еш хьал ца эцаш уллийтилга. Масала, цу тайпара моттигаш нийслу Шалински, Урус-Мартановски, Наурски районий боахамашка, кхычахьа. Цох Іалаьмате доккха зе доал: сов йокъаенна йол оаталу, цуницара пайдане веществаш наьха санна эшалу. Цудухьа массанахьа а шерра юкъедахьа деза йол йокъаяра вентиляторех пайда эцилга.

Нохч-ГІалгІайчен хьайбаш леладераштa сенаж Іалаьмате дика доакъар долга гучадаьнна дукха ха я. Сенаж хьайбаша дика юъ, цо тІатох шура, хІаьта из кийчъярга Іа яха дукха мах а бодац. Цудухьа сенаж дукхагІа кийчъе езе, цу балха технологи нийса кхоачаш а еш. Ишттa башха-дика доакъар да витаминни баьца хьоар а. Из доаккхилга сихха вІаштІехьдаккха деза хІара колхозе, совхозе, ферме. Дийнахь а бус а болх байта беза витаминни хьоар доаккхача машинашка.

Боахамий кулгалхоша, специалисташа, партийни организацеша шоашкара мел доагІар де деза доакъар Іалашдеча механизированни бригадай къахьегам нийса вІаштІехьбаккхара, техникага лакха овсарле йолаш болх байтара, толашагІйола технологи юкъейоалаяра. доакъар кийчдерий балха безам тІагІоргбола мероприятеш чакхъяхара.

Укх шера буц дика тІаьнна йоацилга теркал а даь коснлкашца хьекха ца Іеш, мангалца а хьакха йиш мел йолча буц хьоккаргйола бригадаш вІашагІйохка еза хІара боахаме. ХІанз ца даьр де кхувргдац тІехьагІа, хІара денагІа, сахьатагІа пайда эца беза доакъар кийчдара.

КПСС XXV СЪЕЗДА — ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАМ

ХИЙ — КХАШКА

ХІанз эттача йокъало юрта боахама болхлошкара дІадех ди-буйса ца къовсаш дІайийнача хІамашта хий тохилга. ТІаьхка мара вІаштІехьдаргдац хьажкІаш, шекара свекла, генараш, кхыйола культураш дика хьувкъаен уж паччахьалкхенга йохкара тІайица доккхий социалистически декхараш кхоачашдей.

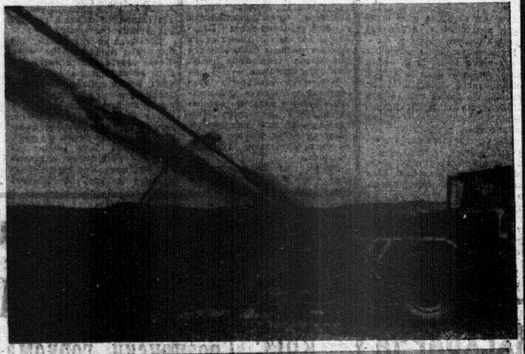
Из кхета а деш, дерригача боахамашка чІоагІа оарцагІбаьннаб хий диллара. Масала, «Предгорный» совхозе 834 гектар лаьтта да хий дуллаш. Цох 428 гектара тІа я цкъа дІайийча дуккхача шерашка тІаювла баьцаши кхыйола доакъара культураши. ХІанзе шозза хих Іобадаьд уж кхаш. Хий дуллаш латт хьажкІаши шекара свеклаи дІайийнача кхашка а. Цига болх беш я догІан хьисапе хий детта 1 машинни 8—10 поливальщики. Цхьан дийнахьен буси 25—30 гектара тІа хий дилла вІаштІехьдоал цар. Шоай нормаш тІехкхоачаш а еш къахьег Юсупов Ювназа, Амиров Ризвана, Бабатханова Асета, Бизнев Лакас, кхычар. Цар хий мишта дулл хьожаш тІахьожам лоаттабу совхоза керттерча агронома А. Шатаева. Пхи ди массаза доал совхоза дирекцей парткомой поливальщикий балха итогаш ю. Хьалхара моттиг яьккхачоа 20 сом ахчан преми лу.

«Джалка» совхозе хий дуллача лаьтта дІадийнад кІа, ялата лаьрхІа хьажкІа, шекара свекла санна йола керттера культураш. КІа дІадийнача 590 гектара тІа шозза хий дилла боалаш латт цига. Ишттa хий диллад дуккхача шерашка тІаювла баьцаш дІайийнача кхай тІа. Хий дилла дІаболабеннаб шекара свеклана. ХІанзле а хий диллад 35 гектара тІарча свеклана. Цига болх беш я догІан хьисапе хий детта 5—6 машини 7—8 поливальщики. Гурахьа дув кІа дІадийнача кхай тІа догІан хьисапе хий тохача установкаца хий тохаш ба Сулейманов Апти, Сулейманов Сайпуди, Виситаев Іимран, Лаптев Иван, кхыбараш. Царех хІаране ший балха норма 140—150 процент кхоачашъю. ХІаьта чухецаш хий дуллача белгалбаьнна дика къахьегаш ба Хамзаев Тапа, Ибрагимов Махьма, кхыбараш. Цу совхозе бизза пайда эц хих. Юкъера лаьрхІача дийнахьен бийсанен 30—35 гектара тІа хий дулл цига.

Укх тІеххьарча шерашка хий дуллаца лаьттана дукхагІа терко е баьннаб «Шалинский» совхозе. Нагахьа санна соахка 462 гектар мара хиннаеце, хІаьта укх шера 1000 гектар я цига хий дуллаш. 500 гектар совгІа долча лаьтта хьалъяьй 10 керда гидротехнически сооруженеш. Нагахьа санна хьалха 3 мара хиннаеце, хІанз 9 установка я цига догІан хьисапе хий тохаш. ХІанзле а хий техад 150 гектар кІина, 350 гектар баьцашта. Укхаза а дика пайда эц хих. Балхах ка а йоалаш къахьегаш ба установкай машинисташ Успадхаджиев Махьмад, ШовхаловДанта, Ежаев Ваха, Усумов Вадуд, Исмаилов Зеламха, Гасанов Гасан. ХІара итт ди массаза дала итогаш ю. ДикагІа болх баьрашта хІаранена 20 сом луш ахчан премеш тел.

Кхашка хий диллара гІулакка тІехьабисац «Южный» совхозе а. Цига хий теха баьннаб 130 гектара тІарча баьцашта. 150 гектар сомий бешамашкен баьцадаарий кхашкей. Хий дуллаш 6—8 поливальщик ва, хІаьта догІан хьисапе хий тохаш 2 машинна я.

М. ХАТУЕВ,
Шалински хин участка начальник.

Сунженски района XX-гІча партсъезда цІерагІча колхоза къахьегамхоща доккхий декхараш тІайицад нийслагІча пятилетка укх тІеххьарча шера. Уж кхоачашдара шоай берриг низ тІаберзабаь къа а хьег цар. ХІанз колхоза механизатораш дІайийнача хІамашта культиваци еш, хьайбашта доакъар кийчдеш, кхашка хий тохаш ба.

ДІайийнача хІамашта кхоачамхиллал хий тохар боккхача лоархІаме гІулакх хилар кхета а деш, колхоза мелиораторашa ди-буйса ца къовсаш болх бу лаьтта хих Іобаде гІерташ.

Цахаддаш кхашка хий тохаш я догІан хьисапе хий детта 3 установка. Шоайла яхье а баьнна къахьег установкашта гІулакх деш болча трактористаша В. Г. Мосненкос, А. Г. Зыбина, А. К. Пшеничне. Цхьан сменагІа 12 гектара тІарча дІайийнача хІамашта хий тоха вІаштІехьдоал цар, планагІа 10 гектар йолча.

СУРТАШ ТІА: (лакхерчун тІа) Сунженски района XX-гІча партсъезда цІерагІча колхоза кхашка хий тохаш ба; (лохерчун тІа) механизатораш В. Г. Мосненко, А. Г. Зыбин, А. К. Пшеничный.

В. ЕЛИЗАРОВА сурташ.

Хих Іобаде лаьтта

Укх шера йокъал оттарца дувзаденна бехктокхамегІа да республика мелиораторашта хьалхашка латта декхараш. ДукхагІча даькъе хІана цар кхашка кхоачам хиллал хий тохарга хьежжа мара хургбац дІайийнача юртбоахама культурай чубахьаргбола хьувкъам.

ПланагІа 117 эзари 826 гектар лаьтта да вай республика боахамашка дІайийнача культурашта хий тоха дезаш. Цкъара хий техад 80 эзар совгІа долча лаьттана, шозза хий техад 27 эзари 322 гектара, хІаьта кхозлагІа хий техар 8372 гектар мара яц.

ДІайийнача хІамашта хий тохилга хьалхагІа а санна дикагІа вІаштІехьдаьккхад Наурски, Шелковски, Грозненски, Гудермесски районашка. Масала, хьаэцаргья вай Шелковски район. ПланагІа 19 эзари 352 гектара тІа хий тоха дезаш бар района мелиораторашa. Таханарча денга 16 эзар гектар гаргга долча лаьтта цкъара хий теха баьннаб цига. ШозлагІа хий тохар а во лелац цу районе. ХІанзле а 4 эзар гектар гаргга долча лаьтта шозлагІа хий техад шелковчачаша. ДІаболабеннаб уж кхозлагІа хий тоха а.

ДІайийнача хІамашта хий тохилга кхы а дикагІа лел Грозненски района боахамашка. ПланагІа укхаза хий тоха дезаш да 16 эзар гектар гаргга лаьтта. Цох 10 эзари ах эзари гектар цкъара хий теха я. шозлагІа хий техад 7 эзар гектар гаргга долча лаьттана, кхозлагІа хий теха лаьтта 3062 гектар да.

Хий тохилга во лелац Надтеречни, Малгобекски, Шалински районий боахамашка. Укх тІеххьарча деношка хий тохара болх тоабаьб Сунженски, Урус-Мартановски, Ачхой-Мартановски районашка. Цхьабакъда дІайийнача хІамашта кхозлагІа хий тохара чІоагІа тІехьадус Ачхой-Мартановски, Малгобекски, Урус-Мартановски районий боахамаш. Масала, Урус-Мартановски районе 70 гектар ца кхоаччаш лаьтта мара дац кхозлагІа хий теха. Ачхой-Мартановски районе — 40 гектар, хІаьта Малгобекски районе хІанз а дІаболабеннабац дІайийнача хІамашта кхозлагІа хий тоха.

Вокх районашца нийсйича хий тоха лаьтта кІезигагІа да Назрановскии Ножай-Юртовски районашка. Масала, Назрановски района боахамашка 845 гектар мара яц хий тохаш. Цхьабакъда цу долаш долча лаьтта дІайийнача юртбоахамь культурашта хий тохилга а эсала лел цига. ХІанз а 100 гектара цкъара хий теха баьннабац наьсархой. ХІаьта шозлагІа хий техар массехк гектар мара яц.

Кхы дикагІа лелац дІайийнача культурашта хий тохара болх Ножай-Юртовски районе а. Хий тохаш дола лаьтта дукха деце а, хІанз а 180 гектар мара яц цига цкъара хий техар. ХІаьта шозлагІеи кхозлагІеи хий теха цхьаккха а гектар яц.

ХьажкІаша, шекара свекла баьцадаараша, ишттa кхыча культураша дегІ дахьача хана хІанз къаьстта боккха лоархІам болаш да шин сменагІа, дийна хьен буси кхашка хий тохар.

Цуча цхьана, хьайбай продукци лаьгІ ца ялийтара, ишттa лоархІаме да дІайийнача баьцаштеи культурни даьгІенаштеи кхоачам хиллал хий тохар. ДІайийнача баьцашта дийнахьен бийсанен хий тоха да болх дикагІа вІаштІехьбаьккхаб Надтеречни, Урус-Мартановски, Грозненски, Шалински, Шелковски, Наурски, Гудермесски районашка.

КЪАХЬЕГАМХОШТА «КЪАХЬЕГАМА ВЕТЕРАН» ЯХА МЕДАЛЬ ЯЛАРАХ ДОЛА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

1974 шера 18 январе арадаьннача СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указага хьежжа дуккхача шерашка цІена къахьегарах а къахьегаме карагІдаьннарий мах беш а СССР Лакхехьарча Совета Президиума цІерагІа «Къахьегама ветеран» яха медаль лойла укх новкъосташта:

Абдурахманова Анна Андреевнайна — Ленина орден еннача Къилбаседа-Кавказски машиннаькъа Грозный станце машиннаькъа больница рентгенлаборанта.

Ажмулаева Морхана — Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза колхозхочоа.

Алавиева Азман Хамидовнайна — Ленина орден еннача Къилбаседа-Кавказски машиннаькъа Грозный станце машиннаькъа больница санитаркана.

Аманов Ямгурата — Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза жа Іуна.

Афонина Антонина Ильиничнайна — Ленина орден еннача Къилбаседа-Кавказски машиннаькъа Грозный станце машиннаькъа больница повара.

Байгашиев Кучук Даутовича — Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза жа Іуна.

Байрамбаев Манкена — Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза жа Іуна.

Бакатин Александр Григорьевича — Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза комсаш лелаечоа.

Баранцова Евдокия Пантелеевнайна — Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза комсаш лелаечоа.

Батаева Джалила Батаевнайна — Ленина орден еннача Къилбаседа-Кавказски машиннаькъа Грозный станце машиннаькъа больница вахтера.

Беликова Надежда Павловнайна — социальни Іалашоя Октябрьски районин отдела инспектора.

Емельянцев Афанасий Федоровича — мухьаш тІадоттачеи Іодоассадечеи Грозненски механизированни дистанце мастера.

Жутаутас Стасиса виІийна Павлоса — мухьаш тІадоттачеи Іодоассадечеи Грозненски механизированни дистанце грузчика.

Беликов Прокофий Трофимовича — Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза ветеринарни фельдшера.

Бербасов Гаврил Ивановича — Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза тракториста.

Бочкарева Мария Сидоровнайна — кхайкора духьаларча республикански диспансера медицински сестрайна.

Богдасарова Евдокия Васильевнайна — кхайкора духьаларча республикански диспансера санитаркана.

Васюкова Мария Федоровнайна — Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза колхозхочоа.

Вашугина Августа Алексеевнайна — Ленина орден еннача Къилбаседа-Кавказски машиннаькъа Грозный станце машиннаькъа больница лора.

Волошин Иван Михайловича—Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза колхозхочоа.

Вострухин Фрол Афанасьевича — Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза колхозхочоа.

Гершнева Татьяна Парфирьевнайна — Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза колхозхочоа.

Горбунова Анна Акимовнайна — Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза комсаш лелаечоа.

Гурилева Анна Васильевнайна — Ленина орден еннача Къилбаседа-Кавказски машиннаькъа Грозный станце машиннаькъа больница санитаркана.

Дмитриева Таида Тихоновнайна — Ленина орден еннача Къилбаседа-Кавказски машиннаькъа Грозный станце машиннаькъа больница лора.

Доценко Мария Григорьевнайна — Ленина орден еннача Къилбаседа-Кавказски машиннаькъа Грозный станце машиннаькъа больница медицински сестрана.

Елакаев Магомеда — Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза жа Іуна.

Еремина Вера Михайловнайна — Ленина орден еннача Къилбаседа-Кавказски машиннаькъа Грозный станце машиннаькъа больница санитаркана.

Жукова Евгения Ерастовнайна — Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза комсаш лелаечоа.

Зузиев Іаддал-Хьамида — Ленина орден еннача Къилбаседа-Кавказски машиннаькъа Грозный станце машиннаькъа больница вахтера.

Камаев Айол Мамовича — Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза жа Іуна.

Карасева Елена Михайловнайна — Каргалински потребительски общества бухгалтера, Шелковской район.

Коккозов Тамбулата — Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза колхозхочоа.

Макаров Андрей Семеновича — мухьаш тІадоттачеи Іодоассадечеи Грозненски механизированни дистанце грузчика.

Катусина Матрена Васильевнайна — Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза комсаш лелаечоа.

Качурина Пелагея Степановнайна — Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза баьцадаараш лелаечоа.

Кирилина Алимпиада Степановнайна — Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза баьцадаараш лелаечоа.

Койлубаев Конкура — Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза жа Іуна.

Лопанская Ефросинья Денисовнайна — кхайкора духьаларча республикански диспансера санитаркана.

Лугинова Елена Викторовнайна — Ленина орден еннача Къилбаседа-Кавказски машиннаькъа Грозный станце машиннаькъа больница медицински сестрана.

Мартынова Елена Денисовнайна — кхайкора духьаларча республикански диспансера санитаркана.

Мельник Ревекка Борисовнайна — кхайкора духьаларча республикански диспансера лора.

Максимова Мария Семеновнайна — Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза колхозхочоа.

Матвеев Иван Анисимовича — гор. Грознера машиннаькъацарча почтамта сортировка участка начальника заместителя.

Михальченко Галина Федоровнайна — Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза комсаш лелаечоа.

Мокрусова Клавдия Яковлевнайна — Ленина орден еннача Къилбаседа-Кавказски машиннаькъа Грозный станце машиннаькъа больница лора.

Оразмамбетов Молляша — Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза жа Іуна.

Панкова Лидия Тимофеевнайна — Ленина орден еннача Къилбаседа-Кавказски машиннаькъа Грозный станце машиннаькъа больница медицински сестрана.

Парсаданов Никита Артемовича — Ленина орден еннача Къилбаседа-Кавказски машиннаькъа Грозненски отделене локомотивни отдела начальника.

Попов Ермолай Наумовича— Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза колхозхочоа.

Рамазанов Сарибена — Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза жа Іуна.

Редькина Мария Ивановнайна — кхайкора духьаларча республикански диспансера медицински сестрана.

Сало Софья Васильевнайна — Ленина орден еннача Къилбаседа-Кавказски машиннаькъа Грозный станце машиннаькъа больница болхлочоа.

Самсонов Самуил Максимовича — Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза комсаш лелаечоа.

Терновсков Леонтий Исаевича — Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза колхозхочоа.

Усманова Евгения Григорьевнайна — гор. Грознерча машиннаькъацарча почтамта сортировка участка начальника.

Худайбердиев Язона — Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза колхозхочоа.

Худояров Яхьяйна — Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза колхозхочоа.

Финклер Самуил Ивановича — Нохч-ГІалгІай гІишлошъяра управлене производственно-технологически комплектаце управлене керттерча бухгалтера.

Цырин Иван Григорьевича— Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза колхозхочоа.

Шабусова Евгения Павловнайна — Ленина орден еннача Къилбаседа-Кавказски машиннаькъа Грозный станце машиннаькъа больница медицински сестрана.

Эдельштейн Изекиль Эльевича — «Электромонтажконструкция» треста Грозненски электромеханически завода грузчика.

Янболганов Абдула Елгишиевича — Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза жа Іуна.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Г. СКЛОКИН.**

г. Грозный,
1975 шера 28 май.

РСФСР БАХАЧА ДУКХА БЕРАШ ДОЛЧА НОАНОШТА «НАНА-ТУРПАЛ» ЯХА СИЙЛЕН ЦИ ЯЛАРАХ ДОЛА СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

«Нана-турпал» яха ордени СССР Лакхехьарча Совета Президиума грамотеи луш «Нана-турпал» яха сийлахь цІи лойла итт а кхы дукхагІа а бер даьчеи уж хьалхедаьчеи ноаношта:

Нохч-ГІалгІай АССР-е гІолла:

Абадиева Махьмада Хасхана — цІеннанна, Назрановски район Наьсар-Керте.

Албакова Хьасана Насипхана — цІеннанна, Назрановски район, Аьлти-Юрт.

Аушева Дудара Маржана — цІеннанна, Назрановски район, СурхотІа.

Богатырева Іаьлий Хадишата — цІеннанна, Назрановски район, СурхотІа.

Газгиреева Махьмада Іайшета — цІеннанна, Назрановски район, Наьсар-Керте.

Газдиева Ювсе Гошерхана— цІеннанна, Назрановски район, Наьсар-Керте.

Гайтова ИспаІа Захирата — Назрановски района «Экажевский» совхоза болхлочоа.

Галаева Солсбика Райшета— цІеннанна, Назрановски район, Яндаре.

Джумангельдиева Зинаида Узбековнайна — Наурски района Ленина цІерагІча колхоза колхозхочоа.

Евлоева ТІахІира Фердовса — цІеннанна, Назрановски район, Іаьлий-Юрт.

Латырова Ахьмада Марема — цІеннанна, Назрановски район, Яндаре.

Муртазова Розата — Наурски района Калинина цІерагІча совхоза болхлочоа.

Нальгиева Исраила Фердовса — цІеннанна, Назрановски район, СурхотІа.

Парижева Райхьанта — цІеннанна, Сунженски район, Краснооктябрьски юрт.

Тангиева Турпала Залихана — цІеннанна, Назрановски район, Аьлти-Юрт.

Торшхоева ИбрахІима Гулена — цІеннанна, Назрановски район, Экажкъонгий-Юрт.

Тумгоева Бердий ХІажара— цІеннанна, Сунженски район, ДаьттагІе.

Тумгоева ИбрахІима Аьсета цІеннанна, Назрановски район, СурхотІа.

Цицкиева Исраила Ханена — цІеннанна, Назрановски район, Наьсар-Керте.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель **Н. ПОДГОРНЫЙ.**

СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **М. ГЕОРГАДЗЕ.**

Москва, Кремль,
1975 шера, 16 май.

ДІАЯХАЧА ЗАМАХ ЮХЕДИСАЧА ВОЧА ГІУЛАКХАШТА ДУХЬАЛА

ВОАЙ СИЙ ДЕ ДЕЗА ВАЙ, КХАЛНАХ

Геттара ший ханнахьа айяь а ювца хьашт долаш а я аьнна хет «Сий лорадечун, бокъо лелаечун» аьнна йолча статья тІа гІоттаяь тема. («Сердало», 10 апрель). Алхха цу юрта мара дац из гІулакх ала йиш йолаш дац, цу статья тІа дувцар вай массане юкъара лазар да. Лида санна ший кхела да а хинна къаьнача, эшаш доацача гІулакхащта духьалъотта беррига кхалнаьха низ теача-м дика дар, бакъда, дукхагІйолча хана из ишта хилац.

Цун а ший бахьанаш да. Ца ховш иззамо дола хатар эттача вайнаьха цхьа Іаьдал да: шоаш раьза боацаш йолча кхалсага даьшта наІарга нах ухийт: «Шоай кхалсаг соцае, хьаштдоацар ма леладайта, хинна дика-во шох да...» Кхалсаг бакълуй а, цо леладер «хьаштдоацар» хул. Цу тайпара моттигаш мел цецвоаккхе а хІанз а тІехьа дукха нийслу. Бакъда из кхалсаг кхыча къаман хуле цунга хІама ала сага дагадохац. ХІана? Цо цу къамаьлашка ладувгаргдоацандаь!

...Цхьаннена а дагадацар Валийна тІа саг йоалаергъя аьнна, хІаьта цІаьхха хьахезача цу гІулакхо массе саг цецваьккхар. Цхьаккха саг балха воацаш наьнаца дусача ялх бера уйла а янзар цар дас, ше кхычунца дІаволаш. Бакъда берий нана йоханзар, из денале ший балийна духьалъэттар. Оззаяь хьаяьхар бераштта йоагІа алименташ, тІаккха балха яхар. ХІанз цун бераш дика онда даьйнад, хІаьта наха лоархІа а лоархІаш дика болхло я из.

Иштта ка массане а ялац. Дукха ба шоай мелал бахьанце шоашта шоллагІа сесаг тІайоалайта багІараш. Вай массане а боагІа а боагІаш бехке бу дукха истий кхувла къоначхий, бакъда, беррига бехк нерна цІатІабнала Іе йиш яц. Шоашка дІа на ухаре цар кхуйларгбацар уж, хІаьта цунга хьежжа бехк а хьла беза цхьатарра. Массацена а ховш да шоллагІа саг дас йоалайча дезал шоайла мел хийра боал, къаьстта бераштта из мел новкъа хул.

...Хьавай дас къона йоІ йоалайир дукха ха йоацаш, цун ший йоккхагІа йола сесаг цул дукха а хозагІа йоллаше. Бераштта цох фу «кхаъ» хиннаб гуш дар, дале а шоай даьна халахетар ца дар духьа цар шоай дагардар къайлакхухьар. Наха шоашка фуннагІ-моллагІ аьлча а бераша жоп лора: «Тха нускал-м дика да»... Бакъда цар даь а цунга хьаенача а кхачанзар цу берий кхаьча хьаькъал, цудухьа ше ярга хьежжа из юха цІаяхар зІамига ИбрахІим юхе а вита.

Цу мочарна вІалла дага а дагІац наха кхоардаду дог, наьха дезал шоаш бохабелга. ХІанз вай вийца «турпал» кхоалагІа нускал а доваладаь вахаш-текъаш ва. Фу уйла ютеш селла корта боацаш а эхь доацаш а энгара тІаухараша. ВІалла уйла а йой-хьогІ цар?! Цхьа бахьан а эхь-юхь долча кхалсага де йиш йолаш хІама мичад из. Из гІулакх эггара хьалха кхалнаха шоаш цІенхаштта дувца дезаш да. ХІана аьлча, наьха моарой боахилга царех цхьаболчарна ший дулхах-цІийх деннад. Ужморгаш дукха-м бац, хІаьта а нийслу. Вай хІанз бувца лаьрхІараш алхха кхалнах хилларах хьебергбац вай уж дІакхийлараш.

...Аьсет ши бер а долаш яхача хана цунна тІайоалайир шоллагІа саг. Ший бокъо хьа а яьккха, ший берех а ца къаьсташ ягІа мара ца езача Аьсета кхыбола някъ лаьцар: бераш дита а дита из цІаяхар. Дукха ха яладехьа Аьсет ше а кІал сесаги бераши долча сагага маьре яхар. Цигача а хидар цун кхо бер. Аьсет шийга ярах бІубеннача цун маро, техха цхьаькха саг йоалайир, тІаккха Аьсет — «миска» фу де деза? Укхо цІаьхха а ший кхо бер а дита наьха цІа дохаде лаьрхІар. ХІанз цун бІарго лаьцар яр шийга да сага новкъа йоацаш яьлла пхе бера нана ВахІидат, бакъда укхаза а дукха Іензар из, ер санна атта шоай берех яла лаьрхІа хиннаяцар цунна духьалнийсъеннар.

Цу тайпара нийрча моттигаш вайна юкъе нийслуш я. Ший сий а, бокъо а, ираз а леладе ховш йоацача кхалсага тІера бехк баккха безаш бац «даьша дІаеннай, ше раьза йоацаше», яхаш. Иззамо дола хІама хІанз геттара кІезига нийслу.

Вай фуннагІа-моллагІа дувце а Іалаьмате нйоча, заманца ца товш, кхалнаьха шоай сий доадеш хІама да кІал энгар а бераш а доллаше маьре ухараша леладер, е уж дІакхуьалачар дер. Вай воаш, кхалнаха, кІоаргга уйла е еза цу деша, хІана аьлча сий дайтилга эггара хьалха сагах шийх тийна да.

Ф. ХАМХОЕВА,
Яндаререча библиотека заведующа.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо ла.а дийгІа йийцар РСФСР-ен Нохч - ГІалгІай АССР-ен Лакхехьарча Советашка а къахьегамхой депутатий моттигерча Советашка а хоржамаш дара еча кийчоя лелама хьакъехьа къахьегамхой депутатий Ачхой Мартановски районни Совета исполкома председатела М. М. Керимова яьча докладага. цу хьакъехьа боагІаш бола соцам тІанйцар. Цу тІа белгалдоаккх, районе хоржамий кампани наьха къахьегамен политически хьинар айденнача, парте XXIV съезда, КПСС ЦК декабрьски (1974 ш.) Пленума решенеш кхоачашъяр духьа къовсам лоаттабеча хьалашка лелаш хилар.

Хоржамашта кийчо ярах дола дош дийцад районнии цхьайолча юртийи (Ачхой - Мартановски, Ореховски, Катыр-Юртовски), Советий исполнительни комитетий заседанешка. Хоржамашта кийчо яра хетаяь юртий исполкомий председателийи секретарийи семинар яьй.

Оттаьча ханашка вІашагІъехкай хоржамий округаши хоржамий участкаши, хоржамий комиссей составаш чІоагІъяьй. Царна юкъе хержав къахьегамхошкара 2117 викал.

Участкови хоржамий комиссешта цІеноши хьакъоастадаьд, хоржамий документаци я Совета исполкоме, массе метте харжархой спискаш оттаяь йоалаш латт.

Бахача наха юкъе партийни организацей кулгалца шерра политико - хьехама болх болабаьб. Агитпункташ хьайийллай, цига да РСФСР-ен Нохч-ГІалгІай АССР-ен Конституцейи хоржамий хьакъехьарча Положенейи тексташ тІайола брошюраш, хоржамашта хетадаь кхыдола литература, лекцеш еш, беседаш ю Коммунистически партен Советски пачхьалкхейи чурчеи арахьарчеи политика хьакъехьа, мехка экономика дегІаахара, советски хоржамий система хьакъехьа. Агитаторашеи пропагандисташеи бахача наха хоржамий порядоки харжархошта депутаталла харжа оттабьча кандидатий биографеши дІайовзийт. Болх дика вІаштІехьбаьккхаб Ореховерча, Коатар Юртарча, ШаІмий - Юртарча агитпункташка.

Цунца цхьана Нохч - ГІалгІай АССР Президиумо белгалдаьккхар, хоржамашта кийчо яра даькъе Ачхой - Мартановски района къахьегамхой депутатий Советаша беча балха тІа цІенхаштта кхоачам. боацараш а хилар.

Къахьегамхой депутатий районнии юртийи Советий исполкомаша хоржамашта кийчо еча хана Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума мероприятеш кхоачашъю, цхьабакъда района, юрта хьалдача хьалашка хьежжа чакхъяха организационни мероприятеш чІоагІъяьяц.

Чакхйоахаш йола мероприятеш еррига а яц Лакхехьарчеи къахьегамхой депутатий моттигерчеи Советашка хоржамаш дара хьакъехьарча Положенешка хьежжа. Къахьегамхой депутатий Валерикски юрта Совета исполкомо ханал хьалха, хоржамаш хилале бутт хьалха, массанега бІарг тохийта хьалъяхкай харжархой списокаш, гайна йолаеннай депутаталла харжа кандидаташ оттабе, хоржамашца хьалхара собранеш кийчъеча харцахьара хІамаш нийсдалийтад.

Райисполкомои юртий Советий исполкомашеи хоржамий комиссешта балха тІа данза даргдоаца новкъостал дац, хоржамий комиссей председателашца, цар заместителашца, секретарашца оттаьча ханашка инструктивни совещанеш яьяц хоржамашта кийчо яреи уж чакхъяхареи дешаех лаьца. ХІаьта из бахьан долаш болх гайна дІаболабаьб комиссеша.

Цхьайола хоржамий участкаш лерттІа кийчъяьяц районе, хоржамий комиссеш чухургйола цІеноши эшача хІамаица кийчдаьдац, массанахьа а оттаьяц телефонаш.

Нах бахача цхьайолча моттигашка эсала лел хоржамашта хьалхара массово - политически болх, хоржамаш хургдола ди кхайкадеши нах хоржамашка хьехаши дола лозунгаши плакаташи кІезига да. Хоржамашта кийчо яра культурно - просветительни учреждениеша чакхдоахача гІулакхашта лерттІа лостам а лац, тІахьожам а лоаттабац юртий Советий исполкомаща (Валерикски, Бамутски). Цхьайолча клубашка, культура цІеношка, библиотекашка кІезига ю советски хоржамий системах лаьца тематически сайренаш, лекцеш, беседаш, производстве хьалха латтарашца, советски органий кулгалхошца. Советий депутаташца вІашагІкхетараш, гойтара агитацех пайда кІезига эц.

Кхоачам болаш лелабац районе бахача наха торговии коммунально - бытовойи гІулакхаш тоадара болх.

Харжархошта хьалхашкеи бахача наха хьалхашкеи хІанз а отчеташ енца бац районера беррига депутаташи Советий исполкомаши, дизза кхоачашдаьдац харжархой наказаш.

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета президиумо къахьегамхой депутатий Ачхой - Мартановски районнии юртийи Советий исполкомаш декхарийла яьй лахе белгалдаь кхоачамбоацараш дІадаха, РСФСР-ен Нохч - ГІалгІай АССР-ен Лакхехьарча Советашкеи къахьегамхой депутатий моттигерча Советашкеи дена хоржамашта кийчо яра беш бола организаторски болх чІоагІбе.

РСФСР къахьегамхой Лакхехьарча Советеи моттигерча Советашкеи хоржамаш де кийчлуш я Москва.

Ленински района Волхонка яхача улицагІа № 1 йолча хоржамий округа агитпункте харжархошца болх бу. Мосгорисполкомерча «Главмоспромстройматериалы» яхача керттерча управлене агитатораша.

СУРТА ТІА: харжархой болча баха арабаьнна агитатораш.

А. КОНЬКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

2 июнь — Болгаре къаман турпал Ботев Христо венна ди — Болгарски Халкъа Республике байнача турпалий Ди санна дездеш да, цудухьа кІирандийнахьа Орджоникидзевская станице революционера Бояджиева Тодора Петровича сийна хиннача митинге баьхкабар вай республике гІишлошка болх беш бола болгараш — 300 саг.

ДЕНАЛЕРЧА ТУРПАЛА СИЙ ДЕШ

Вай мехка ІаьдалагІа тухсискалца хьаьшашта духьалвахар «Победа» колхоза председатель Ф. Г. Лихолитов. Массанахьа цІей даькъала дувцаш хьалтеха доахк болгаре меттала яздаь лозунгаши транспаранташи.

Малав из Бояджиев Тодор? Легендарни Аврора залпяьнна 57 шу даьнначул тІехьагІа гаьннарча казацки станице дагаровагІа болгарин?

БІаьшере йолалуш зІамигача болгарски городера Ямболера Киеве воагІа къе зІамсаг Тодор. ЗІамига волча хана денз къел, моцал лайнача цунна дезалац духовни семинарера дешар. Революционни дог-уйла долча кагирхоех дІаккет из, печчахьа самодержавеца къовсам лоаттабеча наькъ тІа воал.

1905 шера 9-ча январе из бІаргаго путиловски болхлошца, 1917 шера 3-ча апреле Финляндски вокзале, цо ладувгІ В. И. Ленина цІи хезача къамаьлага, хІаьта 25 октябре — Петропавловски крепосте хул. Шу даьлча Бонч-Бруевича заданегІа большевистски болх чакхбаккха Терски области вохийт из. Цига цо дакъа лоац Терека халкъий съездашка. 1918 шера политически болх чакхбаккхара из хьожаву Сунженски казакий ЦІеча Эскаре. 1919 шера 19-ча февралє деникинцаша дукха таІазар даь вийра денал дола революционер.

Болгарски турпала сийна хетаяь митинг хьайийллар парте Сунженски райкома хьалхарча секретара Г. Г. Самарске. Болгарски хьаьшашта памятни совгІат — В. И. Ленина бюст елар цо. Баркал оалаш къамаьл дир болгарски гІишлонхой группа партийни кулгалхочо Вълковске Стояна. Сунженцашта совгІата — Г. Димитрова портрет делар цо.

Митинге къамаьлаш дир — «Победа» колхоза плотника И. С. Самойлова, ЦІеча Эскарца Болгари мукъайоаккхаш хиннав из.

Болгарски революционераца ший хиннача вІашагІкхетарах дийцар ветерана П. А. Татаринцева.

Бояджиев Тодора памятника юхе сийлен ха тІа отт болгарски гІишлонхой группа начальника заместитель Белчев Стояни комитета комсомола секретарь Бужанов Владислави.

Болгарерча хьаьшаша гІорваьннача бІухочоа Т. Бояджиева памятника хьалхашка ненокаш ехкар.

Г. ЛЕВИН.

СУРТА ТІА: аьрдехьа — Т. Бояджиева оттадаь памятник, аьттехьа — болгарски хьаьший.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

ДЕННА ДОШ КХОАЧАШДАРА ОАРЦАГІБАХА

КПСС Грозненски горкома пленумера

Укх деношка «1975 шера лаьрхІа тІанйца социалистически декхараш кхоачашдаран КПСС XXV съезда даха мадоагІара накъадахара къахьегамхой оарцагІбахара городской партийни организаце декхарехи» дош дувцаш парте Грозненски горкома пленум чакхъньлар. Цига доклад яьча КПСС горкома хьалхарча секретара Н. Я. Правенько а пул тІехьагІа пренен къамаьл даьчар а ховдамболаш анализ йир г. Грозерча предприятеша укх карарча шера биъ бетта баьча балха, социалистически яхье хьалха латтарайта кагарІдаьннарш белгалдаьхар, дийза дисараш болх юкъагІбута кхоачамбоацарайи хьагучадаьхар.

Массехк шу да города предприятешта юкъе латтача социалистически яхье хьалхара моттиг йоахаш СССР 50 шу дизара цІерагІча Грозненски химически комбината коллектив хьайоагІа. КПСС ЦК партега, советски халкъага даь Кхайкарал чІоагІа къоалбалдаь тІанйцача химикаша 1975 шера план 24 декабрей еррига пятилетка 16 ноябрей кхоачашъергья аьнна декхар тІанйцад.

Из кхоачашъелга Іалашдара шоай хІара участок, бригада, смена, цех шерра социалистически яхь йоаржаь къахьегаши производства резерваех кхетамца пайда эца гІерташ хиларах дийцар укхаза цу комбината смена начальника Р. С. Дадашева. Иштта, КПСС XXV съезда толамца накъяхара хьинаре къахьегаш я «Автоспецоборудование» яхача опытно - экспериментальни завода, автотранспортни предприяте, швейнни производственни объединене, гІишлошъеча управлене СМУ-7, кхьйолча предприятей коллективаш. Яхьа керттера девиз: продукци дукхагІеи дикагІеи, дІадохийтар кІезигагІа а долаш, хІара итт тума продукци еххача лийрхІачул совгІа ши сом пайда баккха.

Из болам хьаллаьца къахьегача дукхача города предприятей коллективай балхах дика беркат даьннад. Биъ бетта планал совгІа екха продукци 7,4 миллион сома маьха хиннай, къахьегама овсарле лакхъяра план 101,4 процент кхоачашъяьй, дукхача болхлоша хІанзле кхоачашъяьй шоай пятилеткаш: «Красный молот» заводе — 200, «Электроприборе» — 135, «Нефтегазпромавтоматика» СПКБ опытни заводе —70 совгІа, швейнни производственни объединене — 500 саг.

Докладчико белгал ма-даккхара биъ бетта план кхоачаш ца еш ши предприяти йисай: «Художник» фабрикана тІадиса декхар — 123 эзар сом, 36/1 яхача почтови ящика коллективана — 478 эзар сом. Цар кулгалхошта, къаьстта «Художник» фабрикерчарна йоагІа а йоагІаш критика йир докладчика. Из ишта дале а города цхьайолча кхыча предприятешка цар планови заданеш кхоачашъяьяле а дукха кхоачамбоацараш да, къаьстта производства резерваех пайда эцара даькъе. Биъ бетта план кхоачашъяьй гІишлон-материалий №№ 1, 2 йолча комбинаташа, столярни изделей заводо, «Чечингсельстрой» треста аьшкабетонни конструкцей заводо, йий доаккхача заводо, цхьабакъда цар арахийцача продукце боарам соахкарчунца нийсбича лохагІа ба. Укхаза кІезига теркам тІаухийт производство эргаьнкха тоаяра, материальнии къахьегамеи ресурсаех дикагІа пайда эцара.

Цхьайолча предприятеша номенклатурагІа йоагІаш йола продукци арахецилга Іалаш ца дара, из продукци цар хьа ца елча план кхоачашъе йиш йоацаш юсача коллективай болх юкъагІбусаш хилара гулбеннарий теркам тІаозай дар КПСС Ленински райкома секретара А. Н. Инуриева, Старопромысловски бурувдеттачи балхий управлене мастера В. Д. Швецова даь къамаьлаш, Ленински районе йоккхача панелех цІенош хьаллара лаьрхІа вІашагІъеллача СМУ 10 ший болх толамца бергбар, нагахьа санна аьшкабетонни конструкцей заводо йоагІаш йола изделеш ханнахьа лоаттайоре. Дий шера зехьа латташ 423 ди доадаьд нов. Швецова болх беча бурувдеттача бригада. Иштта, Ленина, Шерипова цІерагІча мехкдаьтта чакхдоахача заводашта 1790 тонн парафин дІадала дезаш декхар тІадисад, радиотехнически завода — кхо эзар радиоприемник, «Красный молот» завода — 30 насос.

Городерча дукхача предприятешкара кулгалхой, партийни, профсоюзни организацеш хІанз а тІехьа лерттІа йоакхо еш яц арахецача продукце дикал лакхъяра. Из гІулакх ледара дита йиш йоацилга белгалдаьккхар пленуме. Дикала знак йола продукци арахецаш бархІ предприяти мара яц. Укх шера царна цхьаь цаІ ІотІакхийттаяц. Из бахьан долаш арахеца дукхагІйола продукци шоллагІча категорех я. Мех беча организацешка дІаухийта мебель, кога гІирс, маькха изделеш дика яц. Из мелал гойтача коллективай кулгалхошкара доагІар дизза хьадеха деза.

Во латт города дукхача промышленни передприятешка продукцега дІадодар лохдара гІулакх. Цу хьакъехьа дІабахача биъ бетта лаьрхІа шоашта енна заданеш кхоачашъяьяц, 16 предприяте. Из бахьан долаш лийрхІачул совгІа дІадахийтад 1 миллион 97 эзар сом. Иштта, Грозный станце биъ бетта 22 эзар гаргга вагон боарамал совгІа зехьа ха йоаеш лаьттай. Цох хинна зе 300 эзар сом. ХІамаш тІайоттачей-Іойоахачей балхаш во вІаштІехьдахар бахьан долаш пачхьалкхен доккха зе даьд Шерипова цІерагІча мехкдаьтта чакхдоахача заводо, № 1 йолча гІишлон-материалий комбинато. Из ишта хургдацар, нагахьа санна цар парткомаша цу гІулакха боагІаш бола теркам тІаухийтаре.

Шоай предприятешка социалистически яхь вІаштІехьйоаккхача долча кхоачамбоацарех, 1975 шера а, ерригача пятилетка а заданеш кхоачашъяра йолча производства резерваех бизза пайда эцилга хІанз а Іалашдаь ца хиларах дийцар пленуме «Художник» фабрика директора С. В. Цурова, «Грознефтехимремонтстрой» треста слесара-монтажника Х. Х. Аслаханова, кхычар.

Укх тІеххьарча шерашка дукхаза дийцад промышленноста, бахача наха эша гІишлош еча долча цІенхашттача кхоачамбоацарех. Бакъда гІулакх хийра эргадоалаш дац. Укх шера биъ бетта соахка цу юкъа баьчунца нийсбича гІишлош хьалъяра балха боарам 15 процент лакхбенна бале а план кхоачашъяьяц. Кхоачамба городе болх беча цхьайтта гІишлон-монтажни управленех цхьхьал цхьан СМУ-7 мара ше тІанйца декхараш кхоачашдаь доацилга белгалдаьккхача. Цудухьа докладчика цІенхаштта критика йир Нохч-ГІалгІай гІишлошъеча управлене начальника нов. Сперанскенеи керттерча инженера нов. Вороновичаи.

ГІишлон организацешка болх вІаштІехьбоаккхача нийсдолийтача гІалатех, дизза дисарех ше дувцаш гІишлошъечеи промстройматериалийи болхлой профсоюза обкома председатела З. А. Яндиевас къаьстта белгалдаьккхар гІишлон-монтажни организацешка кадраш хьахаржара, уж балха дІа-юха нийсъяра, царна кхетам балара гІулакх дика ца латтилга, специалисташ кхоачамболаш ца хилар, шоашта тІадиллача гІулакхацара цар бехктокхам айбара кхы а дукха де дезаш хилар.

Докладчика а, къамаьл даьча кхычар а КПСС XXV съезда къахьегама толамашца накъадахара кхоачашдинза даргдоаца декхараш белгалдаьхар. Керттердар цхьаь цаІ тІехьаюсаш йола коллектив, карарча шера а пятилетка а заданеш кхоачаш ца еш цхьаккха производственни участоки къахьегамхои ца хулийтилга да, йоахар цар. Из Іалашдеча чІоагІа лоархІам болаш да мехкарча коммунистий форума баха боагІача тайпара накъабахара бригадаша, цехаша, мугІарерча болхлоша дІадоладу патриотически гІулакхаш мога а деш шерра хьаллоацилга. Эггара хьалха из де дезар партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш я. ХІаьта массанахьа уж хьаллоаце цу тайпара башха-дика инициативаш города предприятей коллективашка кІезига дІайолаяьяц. Из бакъдара кхоачам ба пленуме къамаьл даьча Грозненски локомотивни депо локомотивай приемщика В. И. Сердюка йоалаяь цхьа факт хьоайича а. Цар коллективо съезда сийна лаьрхІад 2500 еза состав дІа-юха йига, мухьаш дІа-юха кхахьара шера задани 20 декабре кхоачашъе.

ХІара коллективера кулгалхо, партийни, профсоюзни болхлой дин ца долийташ хила беза шоллагІча ах шера кхы а чІоагІагІа хьинар тІадахийта къахьега дезаргдолга, хІана аьлча низкъалагІа хургья, планови заданеш, цул совгІа дукха транспорт, кхыйола средстваш хьожае езаргья хьув къам чуэца болалургболча колхозийи совхозийи коллективашта новкъостала. Парте горкоми райкомаши декхарийла я боахама организацешта кулгалдара балха стили методаши эргаа йоахаш хІара коллективо тІанйца социалистически декхараш кхоачашделга Іалашде.

Пленуме организационни дош къоастадир: КПСС горкома организационни отдела заведующи хинна А. И. Бабиков кулгалдеча кхыча партийни балха хьожаварца цу декхарех мукъавалийтар, организационни отдела заведующелла чІоагІвир Е. П. Павлов.

С. МАЙСИГОВ.

БІАРГАСА ДОВРА ДУХЬАЛАРА ЭНКАД

СССР медицински Іилмай Академе сага морфологе Іилматохкама институтерча, медицински Іилмай доктора Фукс Борис Борисовича кулгалдеча иммунологеи цитохимеи лабораторе хьаьий керда препарат — энкад. Цу молхо йиш хулийт тІехьенгара тІехьенга дувлача лазара — бІаргашта хулча пигментни дистрофена духьала толаме къовсам лоаттабе. Дунеи статистика даннеегІа дегІадаьхкача мехкашка бІаргаш довча бахьанашта юкъе эггара хьалхарчарех цхьа моттиг дІалоац бІаргашта хулча пигментни дистрофе.

Лабораторе бІаргаяйра сона энкада ампулаш. Профессора Фукса сога аьлар, пхьидашка чуссташ йолча цу молхаца дарба даьчул тІехьагІа йиш хул бІаргаш доадеш йола патологически процесс нийсса ах даькъе юхасоцче. ХІаьта, нагахьа санна лазар сед гаьна даьннадеце, къаьстта а къонача наьхен берийи, бІаргаса дикка тоалу. Ялх бутт юкъе а болийташ дІахо ду дарба.

— Ховш ма-дарра, — йоах профессора Фукса, — Іалаьмате дукхача клеткех-палочкех латтача бІарга сетчатка фоторецепторни аппарата чу йоагІа юххьанца сердалон сигналаш. Палочкех йоалл цІе бесса пигментни вещество — родопсин (А витаминаца вІашагІъеяь белок). Сердалоно Іоаткъам а беш опсинаи А витаминаи екъалу пигмент (ретиноль). Екъалуча хана электрически импульсаьца цхьана сигналаш хул. Уж клетчатка нервии клеткашта юкъе дІаярж, цул тІехьагІа бІаргасин пхьаьна чу гІолла хьаь чу йолх, цига цар бІаргаса хьахулийт.

Ховш ма-дарра, тІехьенгара тІехьенга ювла сетчатка пигментни дистрофи хилча эггара хьалха талх сердал хьатІалоацаш йола цун фоторецепторни клеткаш. ТІаккха талх царна новкъостал деш йола пигментни эпителе клеткаш. Сетчаткана юкъе чуйол пигмент. Из цига чІоагІлу, тІаккха, юххера а, унахочун бІаргаш дов.

Сетчатка пигментни дистрофи яхар генетически лазар да. Из хьахул, нагахьа санна даьхи наьнахи цхьанне харцахьара структура йола сетчаткана чухьарча веществай обмена цхьа дакъа хьаллоатаде дезаш йола ген шоай берага кхачийтача. Из тоъал чІоагІа аьрдагІа лазар да. Лазар берех цІаьхха кхете е ца зуош, цкъаза кхыметтел итташ шерашка а дегІааха тарлу, бІаргаса чІоагІа эша а лвш, цул тІехьагІа геттара да а довш.

Іилмахой цу лазара бахьан лохаш бола дукха ха я. Цхьабакъда генаш тІехьенгара тІехьенга юалар Іалаьмате чоалхане процесс я. Эйпе ген, ше гуча ца а йоалийташ, массехк ноахалга кхача тарлу, тІехьенех цхьаннегара из гучаяьнна ялалехьа. Цудуььа дукха хІамаш дус дух тІа ца воалаш. Масала, къоастаданза да юххьанца лазар кхийттача хана сетчатка клеткашкара малагІа хувцамаш гучадоал. Ховш дац, биологически процессий Іалаьмате чоалханеча зІанара малагІча даькъагара дІайолалу сетчатка веществай обмен талха.

Лоацца аьлча, медикий низ кхаьчабац тІа-тІа готлуш йолча шолилга чу гІолла гуш санна мара саг дуне бІарга ца гуча воаккхаш долча цу лазара духьала къовсам лоаттабе. Цу лазара бахьанаши механизми ца йовзаш бола лораш аьттув ца боалаш гІийртаб тайп-тайпара витаминаш, биостимуляторащ, физнопроцедураш эмпирически юкъехкахьара наькъаца сетчатка обменни процессашка къайлагІа хинна хувцам гучабаккха а лазара духьала лоаттабергболча къовсама способаш лаха а.

Хьайбай зем баккхаро хьахьекхачох, сетчатко болх дика беш (сердал чулоацаш) хилча рибонуклеинови кислотай (РНК) боарами синтези цунна чухьа наька санна хувцалу. Новокузнецкерча медицински Іилмай доктора С. Ф. Шеретеневская сетчатка пигментни дистрофена таръяьча моделаца тха лаборатора эксперименташ йича вІаштІехьдаьннад лазар кхийттача цхьайолча клеткашта юкъера РНК йовш хилар гучадаккха. Цу гІулакхо сахкийтад сетчатка фоторецепторни клеткашкара веществай обмен талхар рибонуклеинови кислота шоаех латташ йола белгталара нуклеотидаш тоъаш ца хиларца дувзаденна долгах. Лорашта хийттад, из вещество кхы тІа а организмана чуяхийтача лазар кхийттача сетчатка клеткай болх юха дІаболабалийта йиш хургья аьнна.

Лабораторе дукхача шерашка тохкамаш дар бахьан долаш хьаьий вІашагІъяьча нуклеотидех латташ йола, энкад аьнна цІи тилла молха. Цунна техкам баьб лорий говзад лакхъеча новокузнецки Института клинике. Цу даькъе тоъал дукха болх баьб Гельмгольца цІерагІча Московски бІарга лазарий Іилма-тохкама института Іилмахоша (профессораша А. И. Боголовске, Л. А. Кацнельсона, медицински Іилмай кандидата К. В. Трутневас). Молхах мел пайда боал хьожаш клинически электрофизиологически анализаш яьй. Энкадаца дарба даьд тІехьенгара тІехьенга дувла сетчатка пигментни дистрофи яха лазар долаш болча бІаьш унахой. Царех ахенешта патологически процесс юхасоцае вІаштІехьдаьннад. Дукхача унахой дикка тоаденнад бІаргаса, гаьнагІара хІама бІаргаго баьннаб. ХІаьта эггара лоархІамегІа дар — сетчтка электрофизиологически активность хьахиннай е лакхъеннай.

Энкад яха молха могаьяй СССР унахцІено лораяра Министерства Фармакологически комитето. Іилмахойи лорийи из коллективни болх а иштта къоабалбаьб цу министерства Іилман совето.

— ХІанз цу даькъе дІахо теоретически тохкамаш деш да тхо, — йоах профессора Фукса. — Лакхе белгал ма-даккхара, оттадаьа, молхо дарба де дезараш сетчатка фоторецепторни клеткаш хилари молхо ший дарба белггаларча нуклеотидашкара дІадоладеш хилари. Цхьабакъда дух тІа ца воалалуш дус молхо дарба доладеш йола молекулярни моттиг малагІа я, вешта аьлча клеткана чухьа веществай обмена малагІча даькъа дарба де йолалу из. Из дош къоастадьчул тІехьагІа йиш хургья тІехьенгара тІехьенга дувлаш бІарга сетчаткана хулача лазара механизм хьагучаяккха.

ТІехьенгара тІехьенга дувлаш бІарга сетчаткана хула дистрофи яха лазар дегІадоаладеча нуклеатидаша наьха санна лакъа лоацаш хилар гучадаккхарца цхьана хьакхаьчай цу веществаех цхьадолча кхыча лазарашта а, белггала аьлча хьаь нервни клеткаш толхаеш долча лазарашта, масала, оагІоцара амиотрофически склероз яхар санна долча халача лазара дарба деча хана чІоагІа пайда боалаш хилар.

Игорь ТВЕРСКОЙ,
АПН корреспондент.

ЧКЪАЬРИЙ ЛЕЛАДАР — ПАЙДАНЕ ГIУЛАКХ

Вай республике промышленни ларда тIа чкъаьрий доахаш доккхий Iамаш дац, цудухьа товарни чкъаьрий кхедара къаьстта Iамаш хьалдарах дола доаш лоархIам кхы а боккхагIа болаш отт. Товарни чкъаьрий кхеделга — дукхагIча даькъе 1968—1974 шерашка мара цегIаахa доладаланза дола Нохч-ГIалгIайчен колхозийи совхозийи юрта боахама эггара къонагIа дола дакъа. Аьлча кхоачам ба, 1960 шера кхедаь зеркальни карп яха чкъаьрий дерригаш а 76 центнер мара ца хилар а хIаьта 1974 шера Iамашка 900 центнер чкъаьрий кхедар а. Кхетадеш да, Iамашка кхедаь чкъаьрий тIа-тIа дукхагIа дIадехаш болча Нохч-ГIалгIай чу бахача нaха иззал мара ца кхедеш хилча царех вIалла а кхоачам хург ца хилар. ХIанз Iамашка чкъаьрий кхедара хий чуухийташи чкъаьраша фу тоссаши 266 гектар я республика колхозашкеи совхозашкеи. Цу Iамашка 1974 шера бIаьстан юхье чухийцабар шу даьнна 700 эзар карпи 100 эзар толстолобики, хIаьта цар Iалашде дезаш дар паччахьалкхенга 2400 центнер чкъаьрий дохкара план кхоачашъелга. Цхьабакъда Iамашка чкъаьрий кхедара технологи вогIча тайпара толхаяр бахьан долаш республикерча колхозийи совхозийи дукххача кулгалхоша Iалашдаьдац паччахьалкхенна товарни чкъаьрий дIадалара планаш кхоачашъелга. Товарни чкъаьрий кхедара гIулакхаш къаьстта во лел республика совхозашка. Нагахьа санна чкъаьрий кхедеча 100 гектар долча Iамашка колхозашка 750 центнер чкъаьрий кхедаьдале, 166 гектар долча Iамашкара совхозаша лийцадац 150 центнер мара чкъаьрий. Из а республика хьалха латтача чкъаьрий фермаша уж кхедара гIулакхa тоъал доккхий толамаш даьхача хана да. Масала, Нохч-ГIалгIайчен довзонел гаьнна арахьа цIи хеза я Сунженски районерча ЦIеча Эскара цIерагIча колхоза чкъаьрий кхеду ферма. Цун йоккха йоацача, барт тайнача коллективо чкъаьрий кхедеча 15 гектар болча Iам чура 230 центнер зеркальни карп яха чкъаьрий даьхац 1974 шера, вешта Iама хIара гектара чура даьхараш юкъера лаьрхIача 3,2 центнер мара хиланзар. Цо хьахьокх, республика колхозийи совхозийи кулгалхоша пайда эцанза йиса Iамашка чкъаьрий кхелара йоккхий торонаш хилар. Iамашка чкъаьрий кхедара аьттув бола геттара дика климатически хьалаш долладехьа а.

Фордаца оагIув боацаши промыслови чкъаьрий дахара лоархIамера доккхий Iамаш доацаши йолча вай республикана Iалаьмате чIоагIа эш кхачанна геттара дика бола чкъаьра. ХIанз укх сахьата цхьаккха боахам бац Нохч-ГIалгIайчене промышленни ларда тIа товарни чкъаьрий доахаш. ХIаьта цу тайпара боахам республике хиланза баргбоацаш ба. Бахача наха тIа-тIа дукхагIа дIабехаш бола керда чкъаьра мел эш IалашбуларгбаIц чкъаьрий леладеча колхозийн совхозийн кагийча фермашка. Республике лаьрхxIа чкъаьрий леладу боахам билларо мара тойдергдац Нохч-ГIалгIай чу алсамо чкъаьрий кхедара гIулакх. ХIанз чкъаьрий кхелергдолаш кийчдеш латт Грозненски районерча «Ермоловский» совхоза Iамаш. Цига лаьрхxIа чкъаьрий леладергдола боахам билла лерхI. 140 гектар дIалоацача «Ермоловский» совхоза Iамашка хIара шера 1500 центнер совгIа товарни чкъаьрийн 2,5 миллион чкъаьра хьахлий. тара эша материали кхее йиш я. Цхьабакъда, укх массехк шера лерттIа пайда эцац цу Iамех, хIана аьлча лаьрхxIа коа тIара оалхазараш леладеш болча цу боахама вIаштIехьдалац чкъаьрий леладу Iамарч дегIадоаладара цIенхаштта уйла тIаяхийта. Керте латта шее къаьстта йола предприяти хьаяро йиш хулийтаргья Iамашкара чкъаьрий дебаде а товарни чкъаьрий доахилген чкъаьрий дебаду материал Iоаелген хIанзарча промышленни ларда тIа дакхха а. Цул совгIа, черттерча чкъаьрий боахамо вокх боахамий чкъаьрий леладу фермаш Iалашъергъя чкъаьрий дебадеча материалаца, хIаьта иштта боахамашца договораш леча хьисапагIа Iамашкара чкъаьрий дукхагIа дахаран кийчдаран технически новкъостал а дергда.

Республикерча колхозийи совхозийи чкъаьрий леладеча фермай къахьегамхошта хьалхашка доккхий декхараш латт кьслагIа пятилетка чаккхйоалеча шера — Iамашка кхеду чкъаьрий дебаделга, Iамашкара 3300 центнер чкъаьрий хьал а кхедаь паччахьалкхенна дIадулга. Хьалха латтача боахамий опыто хьахьокх, производствеоча ерригача торонех пайда эцаш хилча мара уж декхараш кхоачашдулургдоацилга: Iамашкарча чкъаьрашта кхача лоаттабе а чкъаьрий чудолча Iамашка доакъар кхеде а деза. Къаьстта уйла тIаяхийта еза доакъарца кхувча чкъаьрашта — кIайча амурай толстолобикая. Цу чкъаьрех доаллаш геттара дика гIулакх да сов йолча баьцех Iамаш цIендара декхар кхоачашдара цар сага доккха новкъостал деш хилар, хIана аьлча, масала, кIай амур яха чкъаьра хи чура лакхача баьцех бах (эрз, рогоз, осаак). Цул совгIа буача кхачанна карпа тара бац из, хIаьта цу гIулакха а боккхача лоархIаме ба из, хIана аьлча, цхьан хи чура кхы тIа а яха йиш я маьхера белкови продукт — баьцех бахача чкъаьраш дулх. ХIанз хIара шера Краснодарски краера 2 миллион гаргга чкъаьран кIоригаш тIаяхкухь Нохч-ГIалгIайчене, хIаьта уж республика колхозийи совхозийи чкъаьрий кхедеча Iамашка чкъаьрий дебадара шортта кхоачам балла да.

Цхьабакъда, Iамашкара чкъаьра сихха ондабоал безача маьха йолча комбикормаца кхабарах баьнна а ца Iеш. Масала, ХХ партсъезда цIерагIча сунженски колхозо Iамашка кхедеча чкъаьрашта дика пайда эц ший консерви завода отходех — кабачкех, нарсех, помидорех, мошача горошках, хIаьта цхьа гектар долча хи чура 8 центнерага кхаччалца чкъаьрий а доах.

Республикерча колхозийи совхозийи кулгалхошта лайча мара шортта хургдац республике чкъаьрий. Ма-дарра аьлча, цхьаь наI колхоз е совхоз яц Нохч-ГIалгIайчене Iамашка чкъаьрий кхеде дика хьалаш доацаш. Нагахьа боахам бац ший территоре тIа гIолла хий ца додаш. Аха пайдана доаца лаьтта а корадоагIаргда Iам бе геттара дика мегаргдолаш. Кхы фу эш? Доакъар. Цхьа килограмм чкъаьрий кхедара пхи килограмм эш из. Опыто хьахьокх, керттерча даькъе ялат цIендаьчул тIехьагIа хьакъийста отходаш уж хилар, хIаьта уж хIара боахаме йолаш ма йий. Кхы а чкъаьрий дебаду материал а эш, вешта аьлча, чкъаьрий фу доладергдола пхандаргаш. Колхозаштеи совхозаштеи мел эш пхандаргаш лоаттаде йиш йолаш боахамаш да республике.

Моттигерча партийни советски органий декхар — Iамашка чкъаьрий кхедара гIулакх дегIадоаладе гIертача хьалха латтача колхозийи совхозийи кулгалхой инициатива ма-моггa хьаллацар, хIара денна цар на фу эш хьежарц новкъостал дар.

В. КОПЫЛКОВ,
республика юрта боахама министерства чкъаьрий станце зоотехник-рыбовод.

Южно-Сахалинска юхе, лоам кIала 53 эзар квадратни метр кха дIальцад «Тепличный» совхоза кизгах баь тхов тIатсхача тепличин боахамо. БIаргчача шера городе бахача наха баьцадаараш лоаттаду цо.

1975 шера хьалхарча кварталe Южно-Сахалинска тикашка 312 тонн баьцадаараш даьккйтар совхозо.

«Тепличный» — вай заман боахам, кердагIа йолча техникаца кийчбаьб из.

СУРТА ТIА: «Тепличный» совхозе нарсаш дIаехьайта кийчъеш ба.

В. ТИТОВА сурт. АПН.

САГА ГIУЛАКХ — КХОЛЛАМАШ ДАР

ХIанзарча технико дукххача балхех мукъавоаккх саг, аттача боаккх цун къахьегам, вахара боарам лакхбара материальни ларда хьае новкъостал ду цуна. Промышленносте, транспорте, халкъа боахама ерригача доакъошка белгтала Iалаьмате йоккхий эргалонаш хинна хилара телаш да вай. Масала, 30 миллион сага маьжений низо дер ду тахан 800 эзар киловатт низ болча энергоблоко, хIаьта энергетикаш 1 миллиони 200 эзари киловатт низ бола керда энергоблок хьаяь боалаш латт; цхьан сахьата 12 эзар кубометр лаьтта хьал а даькхха кхычахьа Iодилла мо(гар)гда машинашъераша хьаеш латтача роторни комплексана.

Цу тайпара хIамаш дукхха а да. Iилмахошта хетачох, карара бIаьшере чаккхйоалаш дукхха а дукхагIча даькъе беркат хьакхолларш автоматни машинаши хургья. ХIаьта беркат хьакхоллача юкъарчал доацаш дакъа лоацаш бола нах наьха санна кIезиг хургба, дукхха а дукхагIа хургба Iилман учрежденешка, образоване, торговле, гIулакхаш деча дакъа лоацараш.

Цхьабакъда, вайна ма-харра пи-шегIа хургдолаш мичад из. Цу тайпарча боарамга кхачара ерригача общества а низаш тIалерзаде деза цу гIулакха. Iилма - технически революце хIанзарча хьалашка хьалхарча аргIанна оттаду тIа-тIа дукхагIа юкъарчал доацаш хIамаш кхоллаш бола нах а хина дIаотташ латта Iилма.

Социализмера Iилма - технически прогресса башхало — планагIа из лелаш хилар. ХIаьта из (аз дувцар планагIа лелар да) торо хинна ца Iеш, вахаре хиланза даргдоацар а да, из социализма совле я.

Дукха ха йоацаш цIаьхха дийшад аз 1937 шера Амстердаме кепатеха арадаьнна писателa Лион Фейхтвангера яздаь. СССР-е варах шийна хетаденнараш цо дувцаш дола книжка. Цо теркалъяьй белгалагIа йола, «шоай хIама тоадалар хувцаяла тарлуш йолча, аьттув болча конъюнктурах хьахинна хIама а доацаш, кхетамца еча планировах хьахинна хIама долга» ховш болча советски наьха оамала фост лаь йола социализма башхало. Укх тайпара соцам бу писатела: «ХIанз гуччахьа хьаотт план нийса белгалъяь хилар, хIамаш пайданагIча тайпара дIайийнен боккха ираз хьувкъам лургболаши хилар. Цудухьа хIанз чIоагIа раьза хинна а болаш хьеж советски гражданаш хьаболабеннача цу хьувкъамга. Царна гу, боккъонца шоашка хургда яьххача тайпара дола хIамаш тахан хьаэтталга, цар доалахьа я ши шу хьалхагIа уж дагайоха а лоархIабергбарий- хьогI аьнна хеташ йола хIамаш»...

1990 шерага кхаччалца оттаяьча, перспективаш СССР Iилмай Академен СССР Министрий Совета Iилман техникан дешашта йолча Паччахьалкхен комитетон кийчъеча мехка боахам дегIабоалабара плана тIа хьахьекхад вай лерхIараш. Керттерча декхарех цаI а даь сага материальни хьал-торо хадданза лакхъелга оттадарца вай цунца дIалоархIар воай доалахьа тайп-тайпара предметаш хилар хинна Iац. Вай кхетадеча тайпара йолча наьха хьал-торонна вахара боарамал совгIа а иштта юкъе доагIа сага къахьегам аттача боаккхилга а, хIаране ши-ший кхетам лакхбара, интеллектуальни хьинар дегIадоаладара, образовани, культура лакхъяра шерра тороныш хулийтилга а.

Саген машинен соотношене проблема технически хинна ца Iеш, социальни а я. Из проблема къоастаяра машинийн механизмайн системаш хьаяра болх беш ба вай Iилмахой. Вай долхача наькъех цаI — производства автоматизаци, автоматически заводаш. Теркалду физически меттел, интеллектуальни а къахьегама автоматизаци янза ярг ца хилар, хIаьта из де торо хиннай къаьстта шоай тайпара логически машинаш араяларца.

Дуккхача халача балхех мукъадовланза да вай хIанз а. Йийцача кхоачам ба кхыметтел металлургически производство, йIайха, химически цехаш, кхыяргш. ДIахьажал шо кхыметтел эггара кердагIча тайпара кийчъяьча машинаш еча предприятега, тIаккха тешаргда шо саг кIаьдваь ца Iеш, цун садуаш а, эрга ца йоалаши цхьан тайпарен йола процессаш хIанз а кIезига ца хиларах.

Цу тайпарча къахьегамах саг мукъавоаккхаргва кибернетически машинаша, е, каст-каста царех ма-аллара, логически устройствашa управлени еш дола балхаш хургда. Цу даькъе хIанзле а деш дукха хIамаш да. Эггара хьалхарча новхала балхаш — из я вай естественни спутника тIа геттара дика болх баь луноход; уж я Лаьттан тIара телаш йола командаш тешшаме кхоачашъеш йола Бетта тIа ухийта автоматически станцеш.

Вай специалисташа тIатеIIа болх бу саго хьееча тайпара маьженаш хьее вIаштIехьдоалаш йола промышленни роботаш, мантуляторaш эргайоахаш тоаяра.

ХIанз тхо уйла еш хинна ца Iеш, къахьегаш а да наьха когаметта хIама довзаргдола, бIаргагургдола, хозаргдола оатхалаш чуоттаяь роботаш юкъе йоалаяр духьа. Производственни хьалашца таръяла вIаштIехьдаргдола. чоадхане логически задачаш шоашка дулургдолаш йола роботаш. Гаьна яц аьнна кет сона лаьтта кIалхара горни кхычен производствашка промышленни роботаш сага хьалхара болх беш хургйола ха.

Кемеровски областерча Ташгагульски руднике машинисташ а боацаш хийша болх беш я поездаш. Цар когаметта дIаэттай диспетчер хьожаш йола логически устройстваш. Нагахьа санна оатхал телхача хоам бергба цунга къаьстта ший тайпарча передатчико.

Iилмахой гIулакхий кхы цхьаькха цхьа оагIув а шоана йовзийта безам бар са. Тхо долча метте чIоагIа къоабалъяь тIаийца я ший лоIамера организаци — президент со а волаш йола «Знание» яха Ерригсоюзни обществе. Цуна чубоагIа кхо миллион гаргга Iилмахойи Iилман болхлойи, лакхерча дешара заведенешкара преподавателаш, халкъа боахама тайп-тайпарча доакъошкара специалисташ. Соахка 20 миллион совгIа лекци йийшар цар миллиард совгIа наха ла а дувгIаш.

Iилма-технически прогрессо хьаухийтача керда мел долча хIамашцара советски сага хьашт цхьан лекцеца цунна массаза а кхоачам ца булуш, селла кIоарга да, кхыметтел на ешар воккха специалист хилча а. Цудухьа мехка шерра яьржай кхыйола формаш а: белггаларча «цхьан» тематиках лаьца ешача лекцей циклаш, духьал предприятеш, колхозаш, совхозаш йолча чакхдоаха «Iилман денош», «ЛоархIаме гIарча проблемаех лаьца Iилмахоша ю беседаш», тематически сайренаш, Iилма-практически конференцеш, устни журналаш, хьашташка хьежжа йола клубаш.

Iилмана карагIдаьнараш доаржа а деш, адамленна, цун социальни прогресса из сихагIа дика гIулакх де доладалийта гIерташ, «Знание» яхача обществa теркалдер тайп-тайпарча мехкий Iилмахой доттагIал халкъий машара, ираза, цар хIама тоадар духьа дегIадоаладара, новкъостал де дезаш долча Iилма ший интернациональни маIан да.

ЧIоагIа дог тийша ва со, сага гIулакх — общества духьа кхолламаш делга, вахара дикагIдола хьалаш вIаштIехьдоахилга хиларах. Саго кхолламаш ду... Из фу яхилга да аьлча, арахеп керда хьоасий, терк дIаегIача хьун баьццара кортош, массехк сахьатага кхаччалца лоацъю самолеташа эзараш километраш никъ беш йоаккха ха. кердача дикагIча молхаша царба ду сага, хIаьта вай цIеношка, — шортта сердали йIовхали хулийт. Саго кхолламаш ду, Iилманеи техниканеи карагIдаьнарашца шоай самукъадаккха, шоай образовани лакхъе, культура лакхаленаш караерзае берригача наьха торо хилийтар а хIаьта царна лалла болх беш кадай, низ бола, хьаькъал дола машинаш хилийтар а духьа...

Иван АРТОБОЛЕВСКИЙ,
академик, Социалистически Къахьегама Турпал, СССР Лакхехьарча Совета Президиума член, Iилман болхлой Дерригдунен федераце вице-президент.

(АПН).

БИЗЗА ПАЙДА ЭЦ

Мало - Кабардински хина система цхьа дакъа да Надтеречни хина система. Надтеречни района итт совхозои Грозненски района 1 Мая цIерагIча колхозои цу системера эцача хица 14818 гектар лаьтта дузаду.

Цу системера хий лораделлен из боахамашта юкъе нийсса декъилген Къилбаседа - Кавказски бассейнови экспедице кхоачашду.

Надтеречни магистральни канала чу планагIа 1 апреле чухеца дезаш дар хий. Цхьабакъда района хин боахама болхлоша хьинаре болх а баь ерригa система хакал хьалха тоа а яь, 19 марте чухийцар канала чу хий, секундагIа 3 кубически метр чаккхдоалийташ.

Цу гIулакхо района дукхагIдолча боахамашта шоай кхашка планал совгIа хий дилла карагIдалийтар. Цхьабакъда цхьайолча совхозаша, боахамера хина система ший ханнахьа тоа ца яр, цIен ца яр бахьан долаш, канала чу хий чухийцачул тIехьагIа 24—25 ди даьлча мара хий дилла доладанзар шоай кхашка. Царех я «Надтеречный», «Озерный» совхозаш.

Хьалха нийсдалийта кхоачамбоацараш дIа а даьха, хIанз тIатеIIа хий дуллаш да дерригача боахамашка. Цхьабакъда нормагIа хила дезачох 60 процент мара хий дац Надтеречни магистральни канале. ДукхагIйолча хана йокъал латтача тха района хица дола хьашташ кхоачашдара из геттара кIезига да. ХIаьта а республика кхыча районашка хий диллара хьал кхы дикагIа доацилга кхета а деш, долчох бизза пайда эца гIерташ хий дуллаш ба района кхаш леладераш.

Хий диллара болх къаьстта дика вIаштIехьбаьккхаб «Братский» совхозе (директор В. Хамидов, гидротехник Х. Укаев), Верхне - Наурски совхозе (директор С. Таймасханов, гидротехник А. Саидов).

«Братский» совхозе план 905 гектар йолча, 1616 гектар лаьтта хий диллад, хIаьта верхненаурцаша планал совгIа 1016 гектар лаьтта хих Iобадаьд.

Дика болх бу Надтеречни района хина системай управлене объездчикаша С. Мамакаева, Б. Мудолова, М. Басханова, Х. Хачмурзоева. ХIара боахама нормагIа доагIа хий дIакхачийта гIерташ, пайда боацаш хий ца дойта гIерташ шоай низ дIакхоачар ду цар.

Хих дикагIа пайда эца йиш хулийташ йола торо лехай районе. Хьалха пайда ийцачул тIехьагIа хий Тирка чу хецаш хиннадале, хIанз дерригнех пайда эца йиш хулийта гIулакх вIаштIехьдаьккхад.

Т. НОСОВА,
Надтеречни района хина системай управлене йоккхагIйола инженер.

ВЕТЕРАНАШ — КЪАХЬЕГАМА ВАХТЕ

Сийлахь - боккхача Дай-мехка тIема дукха ветеранаш ба «Грозэнерго» № 2 йолча теплоэлектроцентрале къахьегаш.

Царех ва пулеметни взвода командир хинна Деров Владимир Нанушлович. ТIом болалуш Маньчжурски граница юхерча 108 укрепрайоне Советски Эскаре гIулакх деш вар Владимир.

Пехотни училище а яьккха эггара хьалха къонача командира дакъа лаьцар Сталинграда юхе хиннача тIем тIа 1942 шера. Дукха фашисташ боабир В. Н. Деров командир хиннача майрана пулеметчикаша. Къаьсттача Приморски Эскаре Сапун-гув боаккхаш хиннача тIем тIа а дакъа лоацаш хилар Деров.

Украински лаьттан тIа хиннача цхьан лираче тIема юкъе хала чов йир Владимира. Дукха къахьега дийзар лорий денал дола командир Iоажала кIалхаровоаккхаш.

Сийлахь - боккхача Дай-мехка тIем тIа денал, майрал гойтарах Владимир Нанушлович белгалваьккхав Сийлахь-боккхача (Дай-мехка тIема II-ча степена орденца, ЦIеча Седкъа орденца, массехк медалаца.

Дуккхача шерашка денз шоллагIча теплоэлектроцентрала турбинни цехе машинист волаш хьавоагIа тIема ветеран В. Н. Деров.

Новкъосташа сийдеш а лоархIаш а ва из Ший производственни декхараш тIехкхоачаш деш хиларал совгIа, цо хьинаре дакъа лоац общественни вахаре а. Шийна дукха еза профессе Iомаю цо балха баьккача кагийча наха. Цун хьаьнала къахьегам дуккхаза белгалбаьхаб сийлен грамоташца, ахчан премешца.

* * *

1942 шера итт класс яьккхачул тIехьагIа артиллерийски миномётни училище деша вахар Чумаков Михаил 1943 шера май бетта училище яьккха вола 38 къона лейтенант Курска юхе Центральни фронте хьожавир.

ЦIа хезача «Катюша» батарейн взвода командир волаш дIаболабир М. П. Чумакова ший тIема никъ.

Iалаьмате доккха денал, майрал гойтар Курска юхе хиннача тIем тIа артиллеристаша. ТIом чакхбаллалца 131 гвардейски миномётни полка юкъе хилар Михаил Прокофьевич.

Хьалхара совгIат — ЦIеча Седкъа орден елар цунна г. Орел хьайоаккхаш командоване тIадилла хинна декхар толамца кхоачашдарах. Шин разведчикаца шин связистаца эггара хьалха Висла яхача хин лехьа а баьнна вай артиллере етташ йола топаш рацепа нийса дIахьожаеш хилар уж. Из операци бахьан долаш Невски Александра орден елар цунна. Берлин яккхарах цхьаькха а орден елар — ТIема ЦIеча Байракха.

Денал долча артиллериста, коммуниста М. П. Чумакова майрал, турпалал иштта белгалдаьккхад тIема нийс медалаца.

ТIом чакхбаьнначул тIехьагIа дIахо а Советски Эскаре гIулакх деш хул Михаил Прокофьевич.

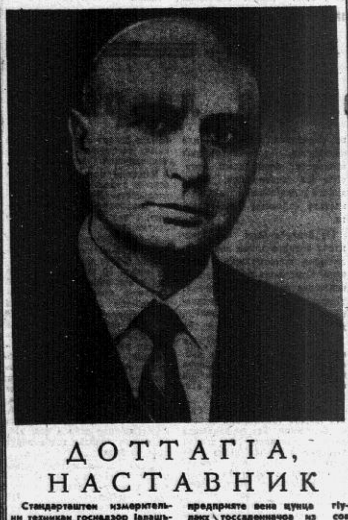
1968 шера дена запаса гварде подполковник М. П. Чумаков спецбалха воккхагIвола инспектор волаш хьавоагIа.

Ялх шу да «Грозэнергоремонт» ремонтно - наладочни предприяте партийни бюро секретарь из вола.

Из каст-каста го йиш я бригада, участка, цеха коллективашта юкъе Болхлой хьашташ, цар вахар довза а эшача дулуш дола новкъостал де а гIерташ хул Михаил Прокофьевич.

М. П. Чумаков балха волча предприяте 50 совгIа тIема ветеран ва болх беш. Цар массане а дика къахьегаш хиларал совгIа предприяте кагирхошта патриотически кхетам балара дукха болх бу.

Х. СУРУДЖАНЦ.

ДОТТАГIА, НАСТАВНИК

Стандарташтен измерительни техникан госнадзор Iалашъеча Нохч-ГIалгIай лабораторе къонача метрологий хьехархо а, доттагIа а, новкъост а ва Мурзабеков Мухтара Махьмад.

Ткъаь ворхI шу хьалха, 1948 шера вера из госнадзора лабораторе балха. Атта дацар цун из болх дIаболабе. Дукха къахьега дийзар ший знанеш кIоаргъеш, метрологически гIулакх ма-хулла дикагIа Iомадеш. Цунна из дика карагIа а даьлар.

1956 шера денз СССР Госстандарта Комитета моттигерча органий кулгалхо волаш хьавоагIа из. Цо вIашагIъеткa я Иссык-Кульски, Джалал-Абадски, Невинномысски стандарташта тIахьожам лоаттабара йола лабораториеш.

Балха тIа массаза принципиальни ва. Эггара хьалха из предприяте вена цунца гIулакх тоссаденначов из сов гIерташ, масса долча кIамаи зем боахкхаш волаш санца хет.

Цхьабакъда, тIехьагIа цо белгалдаьха кхоачамбоацараш дIададахарах пайда баьлча чIоагIа баркал оал цунна.

Иштта хилар № 1, № 2 йолча Грозненски гIишлон материалий комбинаташна, «Сельхозтехника» грозненски межрайонни объединене, Нохч-ГIалгIайчен химзаводе, иштта кхычахьа.

Балха дукха опыт хинара тарра ше хьожаш волча предприятешка оргтехмероприятеш чакхъяха новкъостал ду цо, стандартизаци метрологи яра даим агитаци ю.

Лабораторе вестибюле хоза тоадаь Сийлен доска улл. Цу тIа хьалтеха доал М. М. Мурзабекова сурт а. Из коммунистически къахьегама ударник ва. 1968 шера «За заслуги в стандартизации» яха знак а еннай Махьмада, дукхазе белгалваьхав сийлен грамоташца.

Ший гIулакх довзаш хилар — из я Махьмада керттера оамал. Шийна тIадилла гIулакх воацачa хана, дизза кхоачашду цо. Шийна хончох лаьца раьза волаш дувц цо отдела болхлошта. Тiехдика метрологи стандартизатори ва Махьмад.

М. МАЙТАК.

СУРТА ТIА: М. Мурзабеков. И. Пимова сурт.

1945 ШЕРА ХИЛАР ИЗ

Нагахьча сага хац, Коталон шера дуне бактериологически тIом болалучча дIакхаьча хиннилга. Советски Эскаро кхоачаш хилийтанзар из. Японски Квантунски эскара хIалакдеш хIамаш а етташ, вай бIуво хир хоададир бактериологически тIом бара къайлагIа вIашагIъехка хиннача спецподразделенейи бактериологически герза запасийи. Из миштa хиннад дувц журналиста Ефимов Дмитре.

1945 шера 9 мае дуненна хайра германски фашизм эша а яь котало яьккхалга. Цхьабакъда цу хана а дIахо беш латтар дунен шоллагIа тIом азиатски континента, Тайжачен Индийски океаний шерра гренаш дIалаьца. Гитлеровски Германе капитуляци яь йоаллашекьа а, цун керттера цхьоагIонхо — милитаристски Япони — герз Iодилла дага яцар. ФуннагIа - моллагIа даь а шоай ма-хулла тIом бIаьхбалийта лерхIаш бар Японски империалисташ бухсоцачa кхьачa Вашингтонацеи Лондонцеи Азерча влияне сфераш цу континентерча халкъий къаман хьаштий чотах екъара ларда тIа вIаши гIойле йола «сийлахьа» машар бар духьа.

Токио дика кхетадора, цу тайпара гIулакх дукххача хьале Англе, Голланде, Франце, США белгаларча гIозараштa мегаш долга. Къулба-Малхбоален Азерча ший колоней кхоаненах кхераш йолча тIеххьарчо дог доахар, хьебенна тIом латтача юкъагIа японски гIаьрахошта духьала меттал, «къаьнарча» колонизатораштa духьала а тIаберзабаьча Азе халкъий къаман - кортамукъален болама гIоарал доадуургхилаpга.

Шоай планаш кхоачашъюлургйолгах бIубенна хилара тоъал бахьанаш долаш ба японски империалисташ. 1945 шу юкъе кхоачаш Iалаьмате дукха лаьттан тIара бIу бар японски командоване — 5,5 миллион гаргга салтеи эпсари. Цун ядро яр вай мехка доазонна йисте тIаэза цаIи ахки миллион хIаца дац аьнна дола Квантунски эскар. 500 гаргга тIема кемеи 10 эзар совгIа, цу даькъе 5000 смертникаша — «камикадзе» лехкаш хинна самолеташи яр японски тIема - форда низийи тIема - фегарча низийи.

Цхьабакъда японски генштабо ший керттера «козара» карт лоархIар бактериологически герзах. Квантунски эскара командоване дIалаьцача Маньчжуре территоре тIа «Iоажала фабрикашка» лазараш хьеду тоннаш микробаш хьайора.

Цар лийрхIараш боккъонца ма-дарра миштaд хайра 1949 шера декабре бактериологически герз кийчдарахи юкъедаккхарахи бехке беш бола японски эскаре тIема гIулакх деш хиннарий дош дувцаш Хабаровски судебни процесс йолча хана. Цу процессе гучадаьлар японски агрессораша Маньчжури дIалаьца дукха ха ялалехьа бактериологически герз кийчде доладаь хилар. Цига лаьрхIа бактераш арахецара хьаяьча лабораторена керте оттаваьвар Исии Сиро. хIаьта наха опыташ еча кулгалдеш а из хиннав.

1936 шера Маньчжуре хьалъяь хиннай тIом бара бактериологически средстваш хьаю низ бола предприятеш. тIаккха Исии Сиро лабораторех бактериологически тIема Институт яьй «Квантунски эскара хий лоаттадарен профилактика ярен управлени» аьнна цIи а тилла. ТIехьагIа «№ 731 йола маньчжурски отряд» аьнна цIи тиллай цу «институтах». Цунна чувоагIар кхо эзар гаргга Iилмани технически специалист. Дукха ха ялалехьа вIашагIъеллай цу тайпарча гIулакхашта лаьрхIа, « № 100 йола отряд» аьнна цIи тилла шоллагIа къайлагIара часть. Цу шинна а формироване лазараш хьеду бактераш яьй, цар шоай доалахьа хиннай къаьстта шоай тайпара полигонаш, аэродромаш, «экспериментальни кхашкара балхаш» оалаш дараш чакхдоаха самолеташ. Юххьанца царна тIадилла хиннад СССР-а, МНР-ена, Китайна духьала бактериологически тIом кийчбелга.

Хабаровски процессе гучадаьлар, японски милитаристаша 1939 шера Халхин-Гола районе «СССР- ан МНР-ечен духьала бактериологически герз юкъе даьккха хилар а хIаьта 1940 шера денз Китая территоре тIа чума хьоаду сагалий самолеташ тIара чукхусара, дIайха лазараш хьедеча бактерешца хиши кхачан продукташи бIехъяраз наькъаца, цу тайппара чума а дIайха лазараш а хьедеш, хадданза бактериологически атакаш яь хилар а. Иштта, 1925 шера оттадаь, химически бактериологически герз дехкаш дола Женевски протокол лаьрххIа толхадара наькъа тIа баьннаб японски милитаристаш.

Бактериологически герз эргадоахаш тоадар духьа тохкамаш дара йола «дийна материал» хадданза дукъовла хьаст а хинна дIаэттай Харбинера Хогоин яха къаьстта ший тайпара лагерь. Цу лагерера «№ 731 йолча отряде» дIа а кхувлаш, цига къиза боабеш хиннаб нах. Лийца боахкараштa къиза опыташ еча хана маьхий а детташ чума, сибирски язва яха лазараш, тайп - тайпара дIайха лазараш, къаьстта кхераме эпидемически лазараш дийттад царна. Гучадаьлчад, уж опыташ еш хиннача «№731 йолча отряда» чухьарча нах бахта хIара шера 600 сагал кIезигагIа боацаш нах кхийла хилар.

1945 шера апреле японски эскара генштабо инарала Исиина указани еннай бактереш хьаелга ма-моггa сихде аьнна. «№ 731 йолча отряда» кулгалдеча эпсарий состава оперативни совещане гулбеннараштa керда приказ дIа а довзийта, Исии хоам бир царга СССР-а, США-на, Англена, кхыча мехкашта духьала бактериологически тIом болабанза барг ца хиларах. «Японена аьттув болча оагIорахьа тIом лостабелга вIаштIехьдаккхар духьа, — хьакхайкадир Исии, — юкедиса низаш, цу даькъе бактериологически герз а, юкъедаккха дезаргда вай».

Дувца эше тамаш я, из гIулакх Къулба - Малхбоален Азеи Тайжача океанен мехкашка бахача наха а мел доккхий зуламаши саготонаши тIаккхоачаяр кхерам болаш хиннад. Цхьабакъда шоаш лийрхIар кхоачашде кхензар японски милитаристий — цар планаш юкъагIъяьхар Советски Эскаро.

Японски милитаризм йохаелген дунен шоллагIа тIом чакхбоаккхилген сихде, керда миллионаш нах боабечара баха, кортамукъале бахьан долаш Азе халкъаша лоаттабеча къовсаме царна новкъостал де дагахьа Советски Союзо 1945 шера 8 августа дIахьийра Японена духьала ше тIом болабеш хилар. ТIоа соган санна сиха, 24 дийнахьа чакхъяьнна. операци еча хана Советски Эскаро японски гIаьрахоех мукъаяьккхар № № 731 а 100 а йолча отрядий базаш чухинна Маньчжурин 70 миллион гаргга нах баьха 1,5 миллион квадратни километр совгIа моттиг чулоацаш хинна кхыйола территорешн. Квантунски эскара хIалакдеш хIама тохар бахьан долаш 677 эзар совгIа салтеи эпсари ваьлар моастагIчох. Дунен истоpe чухь хиннац иштта дуккхеи герзаца дика кийчдаьи эскар селлара сиха дохадаь моттиг.

Хабаровски судебни процессе ше лоткъам беш керттера бехке берех волча цхьанне, Квантунски эскара главнокомандующи хиннача инарала Ямадас дийцар: «Советски Союз Японена духьаларча тIема юкъе ярон Советски Эскар сихха Маньчжуре гаьнна дIачударон СССР-ан кхыча мехкаштеи духьала бактериологически герз юкъедаккхара торонех даьхар тхо».

30 шу дIадаьннад бактериологически тIом хулча дуне дIакхаьча хиншача хана денз. Фашизмеи милитаризмеи эша а яь Сийлахь - йоккха Котало яьккха 30 шу дизар халкъаша белгалдоаккх дунен арене аьттув бола хувцамаш хиннача хьалашка. Цудухьа чIоагIа символични да, Котало 30 шу дузача ханна бактериологически (биологически) токсинни герз кийчделга, хьаделга, цун запасаш Iоаелга лехкара хьакъехьеи из цIендаь дIалаккхара хьакъехьеи яь Конвенци чIоагIъялар. Конвенцена кулгаш яьдаьд 100 совгIча мехко. Из доккха хIама да. Дунен шоллагIча тIем тIа боабаь иттaш миллионаш нах дагабохаро дукххача хIамашта декхарийла ву. Цо дIадех дуне хIалакдеш дола керда тIемаш ца хилийтар. ХIанзарчеи тIаккхувчеи воахалаштамашар Iалашбар духьа планетерча берригача нахеи ерригача паччахьалкхенашеи цхьана къахьегилга.

Дмитрий ЕФИМОВ,
(АПН).

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Кхо шу хьалха Окинава яха японски гIайре США доалахьа хинначара мукъаяьнна йолла ше а, уххазара дIабаха вIалла дага а бац америкацаш. ХIанз а тIехьа цун бизза бола даьй хет царна шоайх. Окинава тIа США 30 база я, цу гIайрен дерригача лаьттах 12,5 процент дIалоац цар.

СУРТА ТIА: Окинава наькъий цхьанне тIа укх тайпара йоазув даь улг оттадеш воалл американски салте: «США тIема - форда тIарча низий объект. Чувала бокъо яц, японски законо лораеш я».

ЯПС - АПН сурт 1975 ш.

Пионерий ахка дIадоладеннад

БЕРАША ЛЕРТТIА САЛАIАРА

Аьхки дешара цIахийцача хана берашка дика салаIийтара нийса а шоай ханнахьа а гIулакхаш де кийчлу района школаш. ВIашагI а теха дешархошка салаIийтара хIара школе хIана яц аьнна берий майдаш хилийта лерхI. Цига царна хургба бIайха кхача.

Хьалха хинначул дукхагIа бераш салоIаш хургда №№ 1, 3, 18, 20, 6 юкъерча школай майдашка. ХIама а дуаргдолаш берашка салоIийтилга укх шера эгтара хьалхара вIаштIехьдаьккхад МагIалбикерча № 13 йолча, Советски яхача юртарча № 12, СоагIапчарча №№ 19, 8 йолча, Дабн-Юртарча №№ 14, 15 йолча юкъерча школашка.

Дешархошка салаIийтара эша гIулакхаш деча дакъа лоацаргда района совхозаша, «Кавказ» колхозо, «Малгобекнефть» НГДУ, УБР, Вознесенски газобензинови заводо.

Хьалха дIадахача шерашка а санна, болх беш хургья «Нефтяник» яха пионерски лагерь. Цига салоIаргда промыслай болхлой 1000 совгIа долча бере. Лагере берашка хьожаргбола болхлой къоастабаьб хьехархоех — воспитателаш, пионервожатеш, физкультурникаш, кхыбараш.

Укх шера Iармхи йисте хозача моттиге хургйолча спортивни лагере салоIа бераш дукхагIа хургда. Цига шоай низ унахцIенон чIоагIъергья спортивни школа 100 совгIа волча зIамигача сагон йоIои.

100 совгIа волча пионеро салоIаргда Касийски фоща йистерча лагере. Цар фоща чура чкъаьрий доахаш, лувчаш сакъердаргда. Цул совгIа, ерригача школашка хургья берий унахцIеню чIоагIъяра йола майдаш, ерригача микрорайонашка йоххаргья футболах, баскетболах, волейболах ловза улични комитеташ. Июнь бетта хьунагIа краеведчески районни эстафетана эша материалаш гулъеш 6 — 9 классашкарча дешархой слет хургья.

Ерригача майдашкен лагерашкен оттадаь гIулакхаш чакхдахара оаха цига бахийта лерхI физкультура хьеха хьехархой, библиотекараш, пионервожатеш.

Ерригача юкъерчен бархI шерарчен школашка вIашагIтехай производстаенни бригадаш. ХIара бригаде 35-негара 120-нега кхаччалца саг хургва. Цар болх бергба совхозийн колхозен кхашка, къа а хьегаргда, спортивни ловзараш а дергда.

Ахканарча хана хургья МагIалбике тIом хиннача гIолла хьожаш 5—9 классашка дешабагIарий экскурси. Школашта ремонт яра вIашагIтеха я 7—9 классашкарча дешархой спортивно - къахьегама лагераш. Харцахьа лелача берашта кхетам балара болх беш хургба района школай дикагIбола воспитателаши тренераши.

Эгтара зIамагIлолча берашта салаIа Сергой цIерагIча культураи салаIарен парке кийчъеш я «Аленушка» яхэ майда. Цига бIарччача ахкана берашта хургда де тайп-тайпара ловзараши аттракционаши.

Къонача техникий станце 4—8 классашкарча дешархой июнь бетта кIирагIа йола яхьаш ергья — техническп кружокашта юкъе дакъа лоацарий слет хургья. Август бетта районни фестиваль е лерхI. Цига дешархой ловзаргба бургацах, истола тIарча теннисах, сейгача атлетиках, спорта кхыча ловзарех.

Уж дерригача гIулакхаш дича, пар берий унахцIено чIоагIъергья, хьатIадоагIача дешара шера дика деша низ Iоабергба.

М. ВЕДЗИЖЕВ,

МагIалбика гороно заведующи.

ВАХАРА НИКЪ ХОРЖАЧОА...

Мехкараашта лаьрхIа

Назранера № 27 йола профтехучилище хIамаш тега а пазата хIамаш хьаю а говзалаш Iомаеш я. ДуккагIча даькъе кхалнаха лаьрхIа, мехкарашта нийсача, беркатеча вахара наькъ тIа бовла гIо дара Iойиллай из.

Училище педколлективо дукхка къахьег дешархошта коммунистически кхетам балара, къахьегамцара, шоаш хержача балха говзалашцара, болхлой классацара цар безам чIоагIбара. Тхоай низ мел кхоачар ду оаха лакха идейни кхетам болаш, Коммунистически партена мутIахьа болаш, социалистически Даьхе дукхаезаш, дIаяхача замех юхедисача зуламерча гIулакхашта майрра духьалъотта кийча болаш, общество йизза шоай моттиг лелае могаргдолаш кагирхой хьалкхебара.

КПСС XXIV съездо белгалма-даккхара уж декхараш кхоачашдеча тхона новкъостал ду лерттIа дика вIаштIехьъяьккхе социалистически яхь лелаяро. Дешара шу долалуш ерригача группашта юкъе дIайолаелар «Тахан — тIехдика дешар, кхоана балхе хьалха латтар, коммунистически къахьегама ударник» яхача девизах социалистически яхь. Яхье карагIдаьнначун лоархIам бора хIара бутт чаккхбоалаш. ДикагIа хьокхамаш даьха группа линейке белгалйоаккхар.

Дуккхазза а социалистически яхье хьалхле яьхарех я шоллагIа (мастераш нн. Гелисханова, Мальсагова) йиълагIа (мастер н. Евлоева), пхелагIа (мастер Р. С. Харсиева), ялхлагIа (мастераш нн. Гиреева, Мальсагова), йислагIа (мастер В. Чипурная) группаш.

Училище традици а хинне дIаэттад хIара шера дийша баьннараш болхлой мугIарашка чуэцара цIейш чаккхдоахилга, «Хьадувла, мехкарий» яха конкурсаш, тайп-тайпарча предметех олимпиадаш елга, тIем тIа хиннарашца, балха хьалха латтарашца вIашагIкхетара сайренаш чаккхйоахилга.

Из беррига болх чаккхбоаккхача хьинаре дакъа лоац училищерча комсомольски оргаше. Комсомола комитето шийкерттерча декхарех наI лоархI тIехдика дешилга шоай кертера къахьегам а патриотически декхар а хиларах дешархой дIакхетабара педколлективна новкъостал делга. Иштта хьинаре дакъа лоац училищерча комсомольцаша профориентаци еча, училище дешархой вIашагIтохача.

Педколлективаза айхха бувзам лелабу трикотажни фабрика болхлоша. Тха дешархошта дика наставникаш ба хьалха училище а яьккха хIанз фабрике болх беш бола коммунистически къахьегама ударник Барахоева Зати, швея-мотористка Титкова Мария, мастера гIонча Дзаурова Лейла, вязальщица Горбакова Люба, иштта кхыбараш. Цар дешархошта каст-каста лекцеш еш, докладаш ю, балха говзал карерзае новкъостал ду.

Профтехучилище дика вIаштIехьбаьккхаб кагирхошта интернациональни кхетам балара болх. Тха дешархоша а хьехархоша а айхха доттагIала бувзамаш леладу Орджоникидзерча № 2 йолча а Грознерча № 26 йолча а технически училищай коллективашца. Цкъа санна дуккхаза а цига хьоашалгIа баха, цар балхацара дикадар хьаэцаш, художественни смодеятельноста концерташ увттедеш хиннаб тха мастераш, хьехархой, дешархой. Иштта каьхаташ дIа-хьа яздеш, шоай гIулакхаш дIадовзийташ, цар вахар довзаш бувзамаш леладу тха дешархоша кхыча республикашкарча профтехучилищай дешархошца а.

Училище массе а хана болх беш я художественни самодеятельность. Дуккхача районерча предприятешка дика йовзаш я тха халхар дерий коллектив, хор.

Сийлахь-йоккхача Коталонна — Дай-мехка тIем тIа Советски Союзо фашистий Германи эшаяь 30 шу дузаче денна кийчо еш къаьстта шербеннаб училище къонабарашта патриотически кхетам балара болх. Советски эскарах керда стендаш кийчъяьй. Дай-мехка Сийлахь-боккхача тIем тIа советски наха гойтача турпалах лекцеш йийшай, къамаьлаш даьд группашка, тIема а къахьегама а ветеранашца вIашагIкхетараш хиннад. революце а тIема а сийлен моттигашка хьажа яхаб дешархой. Коталон цIейна накъадолхаш карагIдаьннар деба я деш дIахо кхы а дикагIа тоабе лерхI оаха из болх.

ХIанз тха коллективо цIенхашттара гIулакх лоархI кердача шера дешаргдола контингент вIашагIтохилга. Цу гIулакха а хьалхе а кийчо еш да тхо. Районерча ерригача школашка кийчъеш я тха дешархошка хьаьча хIамай стендаш, училищай мастераш, хьехархой дIачIоагIбаьб юрташкарча школашка, укх шера дийша боаларий спискаш оттаяьй, царца къамаьлаш ду профтехучилищерча кагирхой вахар дIадовзийташ.

Деша а балха говзал Iомае а мехкарашта дика моттиг я тха профтехучилище.

ГIалгIай мехкарий, дувла тха училище деша!

М. МЕРЕШКОВА,

Наьсарерча № 27 йолча профтехучилища директора заместитель.

Къонача художникий выставка

Укх деношка В. И. Ленина цIерагIча культура Дворецe «Пятилеткана — хьинаре къахьегам, говзали къонабарий кердадари» яхача девизах хьайийллай профтехобразоване дешара заведеней, Нохч-ГIалгIай АССР-а просвещене Министерстваи Грозне юкъерча дешара заведенейн дешархой технически художественнии говзала республикански выставка.

Выставке шерра хьокха оттаяьй дешархоша шоаш кийчъяь изделеш, машиний, механизмай, аппаратий болх беш йола моделаш, дешара технически пособеш, къонача рационализатораштеи изобретателаштеи карагIдаьннараш.

Из хьаеллача дийнахьа дешархой болча хьоашалгIа баьхкабар школа выпускникаш, студенташ, мехкдаьттахой, производстве хьалхалатташ, берий дай-ноаной, Грозненски гарнизона бIухой, иштта кхыбараш.

Лоацца дош а оалаш выставка хьайийллар КПСС обкома Iилман дешара заведенейн отдела заведующе заместителa А. А. Надирова. Цул тIехьагIа гулбеннарашта хьалхашка къамаьл дир Нохч-ГIалгIай АССР просвещене министра М. У. Умаровен республикански профтехобразоване управлене начальника А. Е. Кучеровен.

Выставка хьаеллача дакъа лоацаш хилар СССР Министрий Совета профтехобразованена йолча Паччахьалкхен комитета викал В. И. Агапов.

КПСС обкома секретара нов. М. О. Бузуртанова хоададу цIе лента. Культура Двореца фойе йолча выставкага хьажа болалу гулбеннараш.

БIаьш болх беш йола моделаш кийчъяьяр берий кулгаша. Царна юкъе ВДНХ бронзови медаль енна роликий размерашта тIахьожам лоаттабеш йола электроконтактни сортировщика модель, кхоалагIча степена диплом енна эксцентрикованни пресса модель (ГПТУ-3), МТЗ-80 маркех йола трактор (ССПТУ-2).

В. САЙДАЕВ,

республикански профтехобразоване инспектор.

СУРТА ТIА: выставке.

И. ТИСЕЙКО сурт.

Аз баркал ях партена

ВорхI бер да са. Царех 5 деша дагIа. ХIаьта шиъ деша даха ха кхачанза зIамига да. Берашта лаьрхIа 53 сом ахча тел сона паччахьалкхено. Из доккха новкъостал да са дезала. ХIаьта цу пособех 36 сом тел сона тIехьагIа арадаьннача СССР Лакхехьарча Совета Президиума дукха бераш долча дезалашта пособеш телара долча УказагIа.

Болх беш сона доагIача алапе тIа из ахча IотIаккхетаро доккха новкъостал хул тхона. Аз дег чура баркал ях вай партена цо берий селлара чIоагIа йоакхо еш хиларах.

ПУГОЕВА Макка,

Назранерча типографе болхло.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

Индустриальни Болгаре символ

Нагахьа санна Болгаре кердача экономически карта тIа хьежача, Софиера гаьна йоацаш бIаргагургья кепага диллача цIагIара пешк дагайохийташ йола белгалон знак. Цо белгалйоаккх болгарски еза-йоккхача промышленноста флагман — Кремиковски металлургически комбинат. Пхийтта шу хьалхагIа уккхаза. Къаьнарча Планинай лоамашта юххе, лаьттан эгтара хьелхара лекхарг хьалдаьккхар экскаваторо.

Кремиковцы — йоккха промышленни комплекс. Шерра моттиг дIалаьца яда сийрда цехаш, коксохимически заводаш, домнаш, теплоэлектроцентраль. Массехк итташ эзараш болхлошта шоай цIа санна а хинна дIаэттай комбинат.

Предприяте дIачуводлача «Кремиковски металлургически комбинат — болгаро-советски доттагIало хьаккеллар» аьнна тIагIолла даь йоазув а долаш доккха цIе кIада доалл хьалтеха. Советски Союз из хьалъеча дакъа лаца йолаеннай цун ларде эгтара хьалхара кхера биллале дукха а хьалхагIа, 1958 шера июне, комбинат хьалъяра хьакъехьа СССР-ан Болгаренен юкъе яьча соглашенена кулгаш яздаьча хана.

Кремиковски гиганта проект оттае новкъостал даьд «Гипромез» яхача советски институто. Из новкъостал дарах болгарски правительства Г. Димитрова орден еннай институтa коллективана. 400 советски завод хиннай комбината оборудовани кийчъеча дакъа лоацаш. 500 совгIча советски специалисто новкъостал даьд болгарски доттагIашта чоалхане техника Iомаяра, производства къайленаш дIайийцай царна. Итт эзар гаргга болгарски болхлойн инженераши хиннаб Советски Союза заводашкеи вузашкеи Iомалуш.

Болат, турбаш, тайп-тайпара прокат — ерриrа ца лаьрхIача а иштта я хIанз предприяте арахеца продукци. Дика дIайода из дерригаш а хIана дац аьнна долча социалистически содружества мехкашка а хIаьта иштта Англе, Франце, Итале.

Низ тIа-тIа алсамбоах комбинато. Дукха ха йоацаш болх бе йолаеннай шийлача проката «1200» стан. Из хьалъяьй советски проектагIа а советски специалисташа новкъостал деш а. ХIара шера ах миллион листовой болат тергда стано, тIаккха цо йиш хулийтаргья Дай-мехка машиностроенена, электротехникана, приборостроенена, гIишлошъяра эшача цунца дикка доккхача даькъе кхоачам бе.

Кремиковски металлургашта хьалхашка доккхийи бехктокхамен декхараш латт карарча — ялхлагIча пятилетка тIехьарча шера. Укх гаргарча шерашка комбината низ шера вальцованни металлаи турбайи кхо миллион тонн арахецаргйолаш хургба. Кремиковски гигант — индустриальни Болгаре символ — бIубенна низ алсамбоахаш я.

Л. ХАРЬКОВ,

ТАСС корреспондент.

г. София.

КЕРДАЧА ТОЛАМАШКА БОДАЧА НАЬКЪА ТIА

Баьдийнрзаяр Кубе цIи хезача Октябрьски революце 57 шу дизара цIерагIча мачетеросa бригада кхай тIарча стадe тхо нийсденнача хана. К. Сьенфуэгоса цIерагIча шекара завода районе, Гаванера 60 километр дIахо дадача кхашкара хIаьтта юха кхаьчабар бригада членаш. БIарччача дийнахьа тIабийрзаа болх баь кIаьдбенна шоаш боллашехьа а, цар безамен гIалбахан тIанийцар ТАСС корреспондент.

Соахка Советски Союзе хиннав бригадир Браулио Масен цун новкъостийн. хIана гIадбаха дувц цар шоашта дег чу дижарех—советски нахеца вIашагIкхетарах. Москве, Ленинграде, кхыча гороташка хиларах. «Тхо цига дахкаро, — аьлар Браулио Масас, — цIаккха а йовгIйоаца хоза уйлаш дег чу йоссайяр тхона. Тхоай бIаргашта бIаргадайра тхона шун мехко мел доккхий толамаш даьхад. тIаккха тха а безам хилар кхы а дикагIа болх бе. Кубе социализм хьалъяра гIулакха тхоай дерригa низаш дIадала».

Цул тIехьагIа къамаьл дир оаха фашизм эша а яь котало яьккха 30 шу дизар дездарах лаьца.

«Кубинцаша, — белгалдаьккхар Браулио Масас, — шоай цIей лоархI цу исторически денах. Кубай болхлой класс сужне отт 20 миллион наьха синош шоай даьхея Европа мехкаши фашистски лоала кIалхардахар духьа дIаденнача советски наьха къонахчалаи турпалалаи хьалхашка. Тхона деза да цхьаькха дипдургдоаца майски ди а — 8 мае 15 шу дизад Кубайнеи СССР-аи юкъера дипломатически гIулакхаш юха оттадаьча дийнахьа денз». «Са сай вахаре, — велакъеж Браулио Маса, къаьстта моттиг дIалоац цу дено. Советски Союзои Кубаси дипломатически гIулакхаш юха оттадаьча цу шера коммунист хилар сох керда вахар хьалдеча эгтара хьинарегIча тайпара дакъа лацар духьа».

Октябрьски революце 57 шу дизара цIерагIа бригада — Кубе эгтара дикагIчарех цаI. Соахка сафре къаман рекорд оттаяй цо, шекара эрза 10 миллион арроб а хьекха (цхьа арроб — 11,5 килограмм). Укх шерарча сафре 8 миллион арроб гаргга яьккхай цо хIанзле а. Сезон чаккхъялалехьа йоах бригадира, соахкера рекорд кердаяккха а хIаьта, нагахьа санна балхий дукхало йиш хулийте, цул тIехдовла а дага да тхо.

ТIехьабусараш бригаде бацЧIоагIа дегаш гIоздаьннен хьинар айденнен болаш къахьег цар гулъергйолча Кубай Компарте ЦхьоалагIча съезда баха боаггIача тайпара накъабахар духьа.

И. ГОЛУБЕВ,

ТАСС корреспондент.

Гавана.

24-ча мае РСФСР халкъий спартакиада зачетагIа мотоболах ловзара II-гIа тур хилар. Хьалхарча матче Зеленокумск Нохч-ГIалгIайчен мотоболисташ вIашагIкхийттар Ставропольски края сборни командаца. Ставропольчанашта юкъе РСФСР-ен СССР-ен сборни командашта чубоагIа опыт йола спортсменаш бар. 0:11 счет йолаш цига грозненцаш ийшар.

ДIадахача шоатта дийнахьа грозненцаша шоаш болча тIайицар Краснодарски края сборни команда. Цу яхьашка вай республика сий лорадеш «Искра» команда хилар. Цун составе ба вай республика мотобол езарашта дика бовзаш бола спортсменаш. АТК-2 шофер Л. Четвертов, ПМК-4 сварщик А. Мокроусов, ПМК-4 шофер А. Такулов, Ленина цIерагIча ГНПЗ электрик А. Самойлов, экскаваторщик А. Глотов, СТК методист Е. Кузнецов, 16-тта шу даьнна № 5 йолча ПТУ дешархо, дебютант О. Османский.

ШоллагIча тура матч «Локомотив» стадионе хилар. Хьалхарча минуташка денз дай наIарашка гIертар хьаьший, хIаьта кастта цар капитана, тура дикагIволча бомбардира Цокур Николая хьаелла счет — 1:0. Иштта чаккхъялар матча 1-гIа период.

СалеIачул тIехьагIа счет нийсъе гIерташ низ кхоачар дора вай мотоболисташа, бакъда цхьаккха дича а центре кхача вIаштIехьдалацар. Белгалдаккха деза, керда правилах спортсмен ше цхьаь центре кхача йиш йолаш ца хилар, шоллагIчунга да гIолла пас а енна мара, укхаза ала деза технически говзал лоха хиларо, спортсменаша шоайла дика хьожаш ца хиларо а хьаьший наIараш бургац чу ца тохаш йисар.

Ерригача йиъ периода шоайла барттайна, бургаца хьожаш ловзаро хьаьшашка кхы а кхоза бургац чутохийтар.

Матча керттерча арбитра, Ерригсоюзни категоре судахочо Ю. Мансветова (Москва) 4:0 счет белгалъяьккхар.

АргIанара вIашагIкхетар грозненцаша чакхдаккхаргда Избербаше Дагестана сборни командаца.

Ю. ГРОЙСБЕРГ.

СУРТА ТIА: мотоболистий вIашагIкхетар.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

СПОРТ

ПИСАРЕВСКАЯ — РЕСПУБЛИКА ЧЕМПИОНКА

Шин кIира лаьттар кхалнаха юкъе эрсий шашкех ловзаш Нохч-ГIалгIайчене хьалхара моттиг яккхара тIехь хинна къовсам. Турнире дакъа лоацаш бар эггара дикагIа шашкех ловзаш бола цхьоалагIчеи шоллагIчеи разряда шашисташ.

«Спартак» общество Ерригсоюзни бIаргаш дайнарий общества объединенера Писаревская Ольга Федоровна 15-зза (1960 шера денз) республике эрсий шашкех ловзаш котийннай.

Укх турнире а ловзаяьча 10 партех 9 очко а яьккха юха а ший лакхара 1975 шера республика чемпионкай цIи чIоагIийр цо.

ШоллагIча моттиге я Тепсаева Эмма — 8,5 очко.

КхоалагIча моттиге — К. Гамагина. Цу кхаьнне а I-гIа разряд чIоагIийр.

ЙиълагIа моттиг яьккхар духхьашха чемпионате дакъа лоацаш хиннача Р. Яндиевас. 6,5 очко яьккхача цо кхоачашъяьй шоллагIа спортивни разряд.

В. ЖУК-ТРИПОЛИТОВ.

ФУТБОЛ

Грозненски «Терек» Майкопе моттигерча «Дружба» командаца лайзар. 1:0 счет йолаш футсам даьй котбаьлар.

ТЕЛЕВИДЕНИ

3 июнь

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Кердадараш. 9.15 — Островский. Вахтангова цIерагI долча Паччахьалкхен Академически театра фильм-спектакль. 14.00 — Передачай программа. 14.05 — Документальни фильмай программа. 14.50 — «Пушкина сурташ». 15.50 — Шахматни школа. Ловзаболалурий класс. 16.20 — «Къахьегама гвардейцаш». «Любань» яхача Белорусски совхоза директорах, СССР Лакхехьарча Совета депутатах, Социалистически Къахьегама Турпалах Мироновичах йола телевизионни очерк. 16.50 — Босбола телевидени. «Моацал кхона, Ральф» яха берашта йола телевизионни фильм-премьера. 18.00 — Шоана бераш (гIалгIай меттала). 18.10 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа. (эрсий, гIалгIай меттала). 18.30 — «Сага законаш». 19.00 — Босбола телевидени. «ДIалокх СССР халкъа артиста Рихтера». 19.50 — Ольшанский. Телевизионни дукха серийни «Иштта лоаца, дIаьха вахар» яхача повеста премьера. «Морхаш» яха 5-гIа дакъа. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Киргизски ССР искусства мастерий концерт. 22.30 — Спортивни программа: 1. СССР халкъий 6-гIа ахканара спартакиада. Ереванера передача. 2. Боксах йола Европа чемпионат. Польшера передача. Йистеяьлча — кердадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА

18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. «Пхьабуаргаши уж дашхари». 18.30 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (нохчий меттала). 18.43 — Юртбахама зинений экран. «ШоллагIа дIайийна хьажкIаш» яха документальни фильм.

4 июнь

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Кердадараш. 9.15 — Босбола телевидени. Iуйрийнара гимнастика. 9.30 — Босбола телевидени. «Искусства мастераша — берашта». РСФСР заслуженни артистка Квашас Пушкина произведенеш еш. 10.00 — Босбола телевидени. «СелаIад» яхача телевизионни программа дунен халкъашта юкъера фестиваль. Югославе Социалистически Федеративни Республика. 10.35 — Ольшанский. «Иштта лоаца, дIаьха вахар». Телевизионни дукха серийни повесть. «Морхаш» яха 5-гIа дакъа. 13.55 — Передачай программа. 14.00 — Босбола телевидени. «Василий Горин» яха телевизионни документальни фильм. 14.55 — Дай-мехка гIолла, Таджикски Советски Социалистически Республика. 15.25 — «Iилма тахан». Iилмаи техническии прогресс дегIайоалаеш Iилмайхоша математикацеи экономисташеи юкъе йиха ганз. I-гIа передача. Передача дIахьош вар академик Федоренко. 15.55 — Босбола телевидени. Бандуристий Паччахьалкхен заслуженни капелла концерт. Киевера передача. 16.25 — Босбола телевидени. Дунен халкъашта юкъерча выставкера репортаж. 16.55 — «Остров колдун» яха берашта дола художественни фильм. 18.00 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий нохчий меттала). 18.20 — Вай кайдидеташ. Бригадир сомий беш делаер Умалатова (нохчий меттала). 18.30 — КПСС XXV съезда толамашца накъа гIоргда. КПСС Шалински райкома хьалхарча секретара Османова выступлени (нохчий меттала). 18.40 — Документальни фильм. 18.50 — «Ялат чуэц кийча йолийте техника?» 19.05 — Босбола телевидени. «Ла-Маншана дехьа референдум я». Передача дIахьу центральни телевиденен Ерригсоюзни радион политически обозревателa Дунаева. 19.30 — Босбола телевидени. «Сувенир» яхача ансамбла халчараш ду». 19.45 — Ольшанский. «Иштта лоаца дIаьха вахар». Телевизионни дукха серийни повеста премьера. «Тохкам» яха 6-гIа дакъа. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. Спортивни программа. 1. Футболах йола СССР чемпионат. «Локомотив» яхача стадионера передача. 2. «Спортлото» тираж. 3. Боксах йола Европа чемпионат. Польшера передача. 4. СССР халкъий 6-гIа ахканара спартакиада. Ереванера передача. Йистеяьлча — кердадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА

18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. «ХIара сурта тIа малх ба». 18.30 — «24 сахьаьт». Информационни выпуск. 18.45 — Юртара толамаш. 19.05 — Мультфильм. 19.15 — Харжархошта йола концерт. Нохч-ГIалгIай телевиденен радиовещанен инструментальни ансамбла выступлени (нохчий меттала). 19.45 — Киножурнал. 19.55 — Хоамаш, реклама. 20.00 — Харжамашта накъа долхаш. Кагирхошта массанахьа никъ ба вайцига.

РАДИО

3 июнь

6.30 — «Юртара Iуйре» (эрсий меттала). 6.50 — Агитатораш кхайтIарча стане (эрсий меттала). 7.20 — Республиканскн газетий обзор. 8.25 — Хоамаш. 8.35 — Халкъа ашараш (гIалгIай меттала). 9.00 — «Хоржама участке» яха беседа (эрсий меттала). 9.15 — «КПСС XXV съезда толамашца накъа гIоргда» яха корреспонденци (эрсий меттала). 9.30 — «ХIанзара ханара къона саг» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала). 16.00 — «Чоа хула лазар а цох лорадалар а» яха профессора Нестерован беседа (нохчий меттала). 16.15 — «ТIехьабисараш хила йиш яц». № 2 йолча гIишлошъеча материалий комбинатера передача (нохчий меттала). 16.30 — Гудермески района дуга леладераштa йола концерт (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

4 июнь

7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — Хоамаш. 8.35 — «Интернационализм — вай вахара закон» яха беседа (гIалгIай меттала). 8.50 — Халхара ашараш (нохчий меттала). 9.30 — «Вай доттагIа — Iалам» яха радиожурнал (эрсий меттала). 16.00 — Ялат чуэцале хьалхха партком (эрсий меттала). 16.15 — КПСС XXV съезда накъадолхаш, «Коммунисташ хьалха латт» яха корреспонденци (нохчий меттала). 16.45 — «Юртара вахар». «Жа лорраш латт» передача (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан Грознен республикен гIолла хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан йоацаш, малхбузенгахьара лаьгIо мух а хьекхаш, республике 25—30 градус, Грозне 28—30 градус йовхал а йолаш ха отта тарлу.

Кхоанен ломмен хувцалуш морхаш а йолаш, бе-беча оагIорахьа лаьгIо мух а хьекхаш, бийсан 13—18 градус, дийнахьа 29—31 градус йовхал а йолаш ха отта тарлу.

Метеостанци.

«Сердало» газета редакце коллективо чIоагIа хала а хетаг кодам бу редакце болхлочунга Х. Х. Эгиевга цун нана Зайпалхьажий Тали кхалхарца.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта бовхама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 2-80-71; бухгалтере — 2-54-30.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 11, (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 2-80-71; бухгалтерии — 2-54-30.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект, 7/84. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

Заказ № 3953.